

Analýza faktorů ovlivňujících kvalitu účetních informací

Jana Sýkorová

Bakalářská práce
2018

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav financí a účetnictví
akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana Sýkorová**
Osobní číslo: **M15056**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Účetnictví a daně**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Analýza faktorů ovlivňujících kvalitu účetních informací**

Zásady pro vypracování:

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Provedte průzkum literárních pramenů a zpracujte teoretické a metodické poznatky týkající se faktorů ovlivňujících kvalitu účetních informací.

II. Praktická část

- Analyzujte faktory ovlivňující kvalitu účetních informací.
- Provedte dotazníkové šetření u vybraných účetních jednotek a zjistěte nejčastější příčinu vzniku účetních chyb a nejrizikovější oblasti pro vznik účetních chyb.
- Shrňte poznatky zjištěné na základě dotazníkového šetření a navrhněte opatření k zamezení účetních chyb.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: cca 40 stran
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

DUŠEK, Jiří. Vyhněte se chybám v účetnictví: rady, řešení, praktické příklady. Praha: Grada, 2014, 124 s. ISBN 978-80-247-5433-8.
DRÁBKOVÁ, Zita. Kreativní účetnictví a účetní podvody: řízení rizika účetních chyb a podvodů. Praha: Wolters Kluwer, 2017, 152 s. ISBN 978-80-7552-791-2.
PILÁŘOVÁ, Ivana. Účetní a daňové případy řešené v s.r.o. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 163 s. ISBN 978-80-7357-946-3.
SCHAEFFER, Mary S. Essentials of Accounts Payable. New York: John Wiley, 2002, 288 s. ISBN 978-047-1272-809.
SCHIFFER, Vladimír. Správně vedené účetnictví. Praha: Wolters Kluwer, 2010, 280 s. ISBN 978-80-7357-575-5.

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Eva Kolářová, Ph.D.
Ústav financí a účetnictví
Datum zadání bakalářské práce: 15. prosince 2017
Termín odevzdání bakalářské práce: 14. května 2018

Ve Zlíně dne 15. prosince 2017

doc. Ing. David Tuček, Ph.D.
děkan

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo –bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s příjmem, pokud tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 3.5.2018

Jméno a příjmení: JANA SÝKOROVÁ

Sýkorová
.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na faktory ovlivňující kvalitu účetních informací. Cílem práce je na základě dotazníkového šetření odhalit nejčastější příčiny a oblasti vzniku účetních chyb a navrhnout opatření k zamezení jejich vzniku. Teoretická část se zabývá účetními zásadami, účetními chybami, kreativním účetnictvím a účetními podvody. V praktické části je nejprve metodou rešerše provedena analýza nejčastějších účetních chyb. Na základě této analýzy je následně sestaven dotazník, který zkoumá nejčastější příčiny a oblasti vzniku účetních chyb. Výsledky dotazníkového šetření jsou vyhodnoceny a interpretovány. Na závěr jsou navržena opatření k zamezení vzniku účetních chyb.

Klíčová slova:

Účetnictví, kvalita účetních informací, účetní chyby, kreativní účetnictví, účetní podvody

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on the factors influencing the quality of accounting information. The aim of the thesis is to uncover the most frequent causes and areas of accounting errors and to suggest measures to prevent their appearance. The theoretical part deals with accounting principles, accounting errors, creative accounting, and accounting fraud. The practical part begins with research and analysis of the most common accounting errors. Based on this analysis, a survey is then carried out to uncover the most frequent causes and areas of accounting errors. The results of the survey are analysed and interpreted. Finally, recommendations for preventing accounting errors are suggested.

Keywords:

Accounting, Quality of Accounting Information, Accounting Errors, Creative Accounting, Accounting Fraud

Tímto bych chtěla velmi poděkovat vedoucí mé práce, Mgr. Evě Kolářové, Ph.D., za ochotný přístup, čas, trpělivost a věcné připomínky, které mi zpracování bakalářské práce usnadnily.

Dále bych ráda poděkovala členům Studentské účetní a daňové kanceláře za ochotu a pomoc při sběru dat pro dotazníkové šetření. Děkuji také své rodině a všem, kteří mě během studia a zpracování bakalářské práce podporovali.

OBSAH

ÚVOD	9
CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 ÚČETNÍ ZÁSADY	13
2 ÚČETNÍ CHYBY	15
2.1 VÝZNAM ÚČETNÍCH CHYB	15
2.2 PREVENCE VZNIKU ÚČETNÍCH CHYB	16
2.2.1 Kontroly	17
2.2.2 Účetní inventura	21
2.2.3 Vnitřní účetní směrnice	22
2.2.4 Účetní archiv	23
2.2.5 Účtový rozvrh.....	24
2.3 OPRAVY ÚČETNÍCH CHYB	24
2.4 ODPOVĚDNOST A SANKCE ZA NESPRÁVNĚ VEDENÉ ÚČETNICTVÍ.....	26
3 KREATIVNÍ ÚČETNICTVÍ, ÚČETNÍ PODVODY	28
3.1 VYMEZENÍ KREATIVNÍHO ÚČETNICTVÍ	28
3.2 MOTIVACE PRO VYUŽITÍ KREATIVNÍHO ÚČETNICTVÍ A PODVODŮ	29
3.3 TECHNIKY KREATIVNÍHO ÚČETNICTVÍ.....	30
3.4 ÚČETNÍ PODVODY	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 ANALÝZA NEJČASTĚJŠÍCH ÚČETNÍCH CHYB	34
4.1 NEJČASTĚJŠÍ PŘÍČINY VZNIKU ÚČETNÍCH CHYB	35
4.2 NEJČASTĚJŠÍ OBLASTI VZNIKU ÚČETNÍCH CHYB	36
4.2.1 Technické zhodnocení a opravy.....	36
4.2.2 Oceňování majetku.....	36
4.2.3 Dotace na pořízení dlouhodobého majetku.....	37
4.2.4 Účetní odpisy	37
4.2.5 Evidence krátkodobého finančního majetku.....	38
4.2.6 Cizí měna	38
4.2.7 Evidence zásob.....	39
4.2.8 Slevy, skonta a bonusy.....	39
4.2.9 Opravné položky k zásobám	39
4.2.10 Opravné položky k pohledávkám.....	40
4.2.11 Operace ve vlastním kapitálu	40
4.2.12 Rezervy	40
4.2.13 Časové rozlišení a dohadné položky	41
4.3 VÝSLEDEK ANALÝZY	42
5 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	43

5.1	CÍL A METODY VÝZKUMU	43
5.2	ANALÝZA RESPONDENTŮ	43
5.3	NEJČASTĚJŠÍ PŘÍČINA VZNIKU ÚČETNÍCH CHYB	45
5.4	NEJRIZIKOVĚJŠÍ OBLASTI VZNIKU ÚČETNÍCH CHYB	48
6	NÁVRH OPATŘENÍ K ZAMEZENÍ VZNIKU ÚČETNÍCH CHYB	51
	ZÁVĚR	53
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	54
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	57
	SEZNAM OBRÁZKŮ	58
	SEZNAM TABULEK	59
	SEZNAM PŘÍLOH	60

ÚVOD

Říká se, že chybovat je lidské. V účetnictví, které představuje rozsáhlý a komplexní systém, jenž neustále prochází změnami a aktualizacemi, se omylům vyhne jen málokdo. Nesprávně vedené účetnictví představuje postihy a sankce, a proto je v zájmu všech účetních jednotek nedostatků předcházet.

Téma kvality účetních informací bylo, je a bude vždy aktuální. Po účetních je vyžadováno neustále samostudium aktuálních právních předpisů a rozšiřování vzdělávání v této problematice. Základním pilířem pro správně vedené účetnictví jsou interní předpisy společností, které v případě, že jsou zastaralé, neúplné či nepřesné mohou místo předcházení omylů být jedním z hlavních důvodů jejich výskytu.

Správně vedené účetnictví je nejen zrcadlem finanční situace podniku, ale také ovlivňuje správné stanovení základu daně z příjmu. Účetnictví a daňový systém jsou v České republice úzce propojeny a navzájem se ovlivňují a pro účetní jednotky představují další komplikace a vyšší odpovědnost.

Chyby v účetnictví se mohou vyskytovat z pouhé nepozornosti, ale objevují se i nedostatky úmyslné. Některé subjekty záměrně manipulují s účetními informacemi, aby dosáhly příznivějších finančních výsledků. Zda se jedná o záměrné či nechtěné ovlivnění účetních informací je v některých případech těžké rozlišit.

Práce je rozdělena do dvou částí. První, teoretická část se zaměřuje na pochopení účetních chyb. Po vyjmenování a popisu základních účetních zásad se zabývá samotným významem účetních chyb, způsoby jejich prevence, možnostmi oprav a odpovědností a sankcemi za vzniklé nedostatky. Závěrem teoretické části je dotčení tématu účetních podvodů a kreativního účetnictví a jejich vlivu na kvalitu účetních informací.

Praktická část začíná analýzou nejčastějších příčin a oblastí účetních chyb. Zjištěné poznatky jsou následně aplikovány při sestavení dotazníku, který zkoumá nejčastější příčiny a oblasti vzniku účetních chyb. Výsledky dotazníkového šetření jsou statisticky zpracovány, interpretovány a porovnány.

Na závěr praktické části práce jsou na základě výsledků výzkumu doporučeny opatření pro zamezení vzniku účetních chyb. Cílem práce není a ani nemůže být vyřešit celou problematiku zamezení vzniku účetních chyb, ale poskytnout možnosti prevence a řešení, aby se

vznik chyb minimalizoval a k odhalení nedostatků nedocházelo až při kontrolách z finančního úřadu.

Výsledky práce jsou shrnuty v závěru.

CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE

Cílem bakalářské práce je identifikovat a analyzovat nejčastější příčiny a oblasti vzniku účetních chyb českých firem na základě dotazníkového šetření a navrhnout opatření k zamezení vzniku těchto chyb.

V teoretické části bude zpracována literární rešerše po prostudování dostupných literárních pramenů. Vychází z odborných publikací a internetových zdrojů věnující se problematice účetních chyb, kreativního účetnictví a účetních podvodů. Místy bude použita metoda komparace při srovnávání názorů jednotlivých autorů.

V praktické části budou nejprve na základě rešerše identifikovány nejčastější příčiny a oblasti vzniku účetních chyb, které budou použity jako podklad pro sestavení dotazníku. Následně bude provedeno dotazníkové šetření. Výsledky šetření budou analyzovány a interpretovány pomocí více statistických postupů. Syntézou teoretických a praktických poznatků budou navržena opatření k eliminaci vzniku zjištěných nejčastějších účetních chyb.

Sběr dat se uskutečnil ve spolupráci se Studentskou účetní a daňovou kanceláří působící na Univerzitě Tomáše Bati.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ÚČETNÍ ZÁSADY

Drábková (2017, s. 12-13) tvrdí, že účetní principy a metody vytvářejí metodiku daných účetních systémů, jejichž prostřednictvím se promítá ekonomická realita do účetnictví a účetních výkazů. Účetní závěrka by měla být vnímána jako zrcadlo společnosti, které promítá i cíle a rizika v různorodých účetních souvislostech.

Dle Štekera a Otrusinové (2013, s. 17) účetní zásady představují soubor pravidel účetního myšlení, které musí všechny účetní jednotky při vedení účetnictví respektovat a dodržovat.

Účetní zásady nejsou samostatným právním předpisem, ale jsou zapracovány v zákoně č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále jen „zákon o účetnictví“) (Účetní zásady, ©2017).

Drábková (2017, s. 15-16) k všeobecným účetním zásadám řadí:

- *Zásadu věrného a poctivého zobrazení skutečnosti*, od které jsou odvozeny všechny ostatní principy a metody. Tato zásada předepisuje účetním jednotkám vést účetnictví tak, aby účetní závěrka podávala poctivý a věrný obraz finanční situace společnosti.
- *Zásadu přednosti podstaty nad formou*, která dává za cíl zobrazení skutečnosti a nikoliv sjednaného formálního vztahu na základě smluvních ujednání.
- *Princip opatrnosti*, který představuje snahu nepřenášet současná rizika do budoucnosti pomocí různých metod jako je oceňování či tvorba rezerv.
- *Zásadu účetní jednotky*, která předepisuje neustálé sledování stavu a pohybu majetku a zjišťování stavu hospodářského výsledku.
- *Zásadu neomezené doby trvání účetní jednotky*, která předpokládá, že účetní jednotka neuvažuje o likvidaci ani o omezení své činnosti.
- *Zásadu periodicity zjišťování výsledku hospodaření a finanční situaci účetní jednotky*, která stanovuje vymezení účetního období pro výpočet výsledku hospodaření.
- *Zásadu stálosti účetních metod*, která vyžaduje stálost užití účetních metod a technik napříč účetním obdobími i mezi jednotlivými účetními obdobími.
- *Zásadu oceňování v historických cenách*, která předepisuje oceňování majetku v pořizovacích cenách.
- *Zásadu konzistentnosti mezi účetními obdobími*, která zajišťuje věcnou a metodickou stálost využívaných metod.

- *Zásadu vymezení okamžiku realizace*, která představuje vymezení okamžiku uskutečnění výnosu.
- *Materiální zásadu*, která předepisuje, aby účetní výkazy obsahovaly jen informace významné pro jejich uživatele.
- *Zásadu zákazu kompenzace*, která zakazuje vzájemně vyrovnávat jednotlivé položky aktiv a pasiv a položky nákladů a výnosů.

Šteker a Otrusínová (2013, s. 17-22) dále doplňují:

- *Zásadu nezávislosti účetních období (akruální princip)*, která požaduje, aby se skutečnosti účtovaly do období, se kterým věcně a časově souvisí.
- *Princip podvojnosti*, který představuje zaúčtování jednoho účetního případu na dva účty. Stejná částka musí být zaúčtována na stranu MD jednoho účtu a na stranu D účtu druhého.
- *Princip souvztažnosti*, který stanovuje volbu správných účtů pro záznam účetního případu tak, aby co nejlépe zachycoval danou účetní operaci.
- *Princip dokumentace*, který požaduje doložení všech hospodářských operací odpovídajícími doklady.
- *Bilanční princip*, který říká, že v rozvaze se soubor aktiv vždy musí rovnat souboru pasiv.
- *Princip bilanční kontinuity*, který znamená, že počáteční stavy rozvahových účtů v novém účetním období musí navazovat na konečné zůstatky rozvahových účtů předchozího období.

2 ÚČETNÍ CHYBY

2.1 Význam účetních chyb

Podle Schiffera (2010, s. 250) se účetní jednotky při své činnosti příležitostně dopouštějí chyb, omylů a jiných nedostatků, které je nutno včas odstranit řádným a průkazným způsobem.

Dušek (2014, s. 12-31) dává za cíl účetní jednotky minimalizovat počet výskytu účetních chyb, přičemž této problematice se nevyhne žádná účetní jednotka a pravděpodobnost výskytu chyby je vysoká. Existuje jen 8 základních variant správnosti účetnictví:

Tabulka 1 – Varianty správnosti účetnictví

<i>Údaj</i>	<i>Varianta správnosti</i>							
Účetní období	S	N	S	S	N	S	N	N
Účet MD/DAL	S	S	N	S	N	N	S	N
Částka	S	S	S	N	S	N	N	N

Zdroj: Vyhněte se chybám v účetnictví, 2014, s. 15

Tabulka ukazuje, že z osmi možných variant převažuje chybovost nad správností, a to v poměru 7:1, a proto je tak snadné se dopustit chyby.

Schiffer (2008, s. 106) tvrdí, že za chyby a nesprávnosti lze považovat veškeré údaje, nedostatky a informace, které narušují číselné údaje poskytované účetními, a které ovlivňují průkaznost, srozumitelnost a přehlednost.

Schaeffer (2002, s. 57) upozorňuje, že chyby bývají pro společnosti velmi nákladné a jejich vypořádání může stát společnosti mnoho peněz a práce navíc, a proto musí být minimalizovány.

Dvořáková (2017, s. 7-13) říká, že chyby mohou mít charakter jak účetní, tak daňový. Chyby mohou způsobit zkreslení účetnictví a základu daně nebo se promítnou pouze v účetnictví nebo pouze do základu daně. K chybám může dojít i v účetní závěrce, i když samotné účetnictví je v pořádku. Odlišné chyby si žádají odlišného přístupu k nápravě. Lze předpokládat, že k neúmyslným chybám dochází z důvodu téměř neexistující regulace účetní profese, neboť účetní nemají zákonem stanovenou povinnost se neustále vzdělávat.

Dle Duška (2014, s. 106-107) můžeme chyby dělit pomocí několika kritérií. Podle vlivu lze chyby dělit na chyby ovlivňující samotné účetnictví, na chyby s daňovým dopadem a na chyby, které záměrně upravují majetkový a finanční pohled na účetní jednotku. S přihlédnutím na četnost můžeme chyby dělit dle pravidelnosti na nahodilé a systematické, dle počtu pak na ojedinělé či početné. V účetnictví může vzniknout 6 potenciálních nesprávností, které jsou spojené s účetními operacemi a s účetní závěrkou:

1. Operace nejsou zaúčtovány úplně.
2. Zaúčtované operace nejsou platné.
3. Operace jsou zaúčtovány ve špatné výši nebo jsou špatně klasifikovány.
4. Operace jsou zaúčtovány do nesprávného období.
5. Majetek nebo závazky jsou chybně oceněny.
6. Účetní zůstatky jsou prezentovány zavádějícím způsobem nebo chybí veškeré informace nezbytné pro věrnou prezentaci a soulad s účetními standardy nebo právními požadavky.

2.2 Prevence vzniku účetních chyb

Schiffer (2010, s. 252) tvrdí, že vyjasnění příčin vzniku chyb a nesprávností v účetnictví pomáhá zvolit vhodná opatření ke zjednání jejich nápravy i zamezení jejich opakování.

Dvořáková (2017, s. 3) říká, že účetní chyby patří mezi přirozené průvodní znaky účetní práce a nelze se jim vyhnout, ať už se účetní snaží sebevíce. Chyby vznikají jako následek různých vlivů a jejich analyzování může být výchozím bodem pro jejich předcházení.

Podle Duška (2014, s. 13-33) hraje prevence při vedení správného účetnictví důležitou roli, neboť je méně nákladná než odstraňování následků, a to jak časově, tak finančně. Z časového hlediska můžeme preventivní opatření dělit na primární, sekundární a terciální. První z nich se zabývá předpoklady, podmínkami a příčinami sledovaných jevů. Sekundární opatření jsou pověřeny včas zachytit nežádoucí jevy a zabránit jejich prohloubení. Terciální opatření poté mají za úkol zabránit opakování nežádoucích jevů. Při dodržení následujících deseti doporučených kroků se lze efektivně vyhnout účetním chybám:

1. Nejlépe je chybám předejít.
2. Účetní musí účtovat, jak se má a ne jen tak, jak umí.
3. Pokud neznáme účetní informaci, musíme si ji zjistit.
4. Kontrola hraje důležitou roli, a to především na samém začátku účtování.

5. V účetních písemnostech musí být formální pořádek.
6. Dobrý účetní program je základ.
7. V účetnictví nelze věřit nikomu a ničemu.
8. Nesmíme se nechat svrhnout k nekalostem.
9. Musíme spoléhat především sami na sebe a chtít nemít chyby.
10. Důležitá není námaha, ale výsledek.

Zároveň je důležité v účetnictví zbytečně neztrácet čas, čehož lze dosáhnout omezením neefektivních činností. Při vstupech se jedná o:

- pracnou ruční pomocnou evidenci,
- duplicitní vedení záznamů,
- psaní předkontací na doklady,
- velké rozsahy používaných kódů, klíčů a účtů,
- tisk a zpracování vzhledu dokladů.

Při zpracování účetnictví se jedná o:

- neefektivní využití účetního programu,
- neoptimální nastavení účetního programu,
- nevhodný výběr účetního programu.

U výstupů se jedná o:

- zbytečné tisky sestav,
- dlouhé hledání nepodstatných částek,
- odškrtávání položkových sestav při hledání rozdílů, a to i při využití účetního softwaru.

2.2.1 Kontroly

Schiffer (2010, s. 254) říká, že účetnictví je vybaveno vnitřním kontrolním systémem, díky kterému lze značnou část chyb zachytit již při vyhotovování a zpracovávání účetních dokladů, a to v průběhu nebo koncem účetního období.

Do kontrolního systému podle Štekera a Otrusinové (2013, s. 32-33) patří:

- přezkušování účetních dokladů,
- souběžné provádění účetních zápisů z časového a věcného hlediska,
- kontrolní soupisky ověřující souběžnost syntetických a analytických účtů,

- předvaha představující soupis všech syntetických účtů hlavní knihy, který odhaluje chyby v podvojnosti,
- inventarizace.

Kontrolní systém ověřuje formální správnost účetnictví, ale s výjimkou inventarizace neodhaluje účetní chyby vyplývající ze zaúčtování nesprávné částky, použití nesprávných souvztažných účtů, nezaúčtování hospodářské operace či zaúčtování jedné operace vícekrát.

Dvořáková (2017, s. 23-27) tvrdí, že kontroly je vhodné provádět nejen při účetní závěrce, ale také v průběhu účetního období, aby mohly být chyby odhaleny bezprostředně. Zůstatky na rozvahových účtech musí korespondovat s mimoúčetní evidencí, jako jsou například karty majetku, evidence úvěrů, leasingové smlouvy, inventurní soupisy, zápisy o pořízení a vyřazení majetku, výpisy o cenných papírech, výpisy z katastru nemovitostí, zápisy z valných hromad, výpisy z obchodního rejstříku, obchodní smlouvy, dopisy, výpisy z bankovních a úvěrových účtů, pokladní knihy, zápisy z provedených kontrol jiných institucí, výpisy z daňové informační schránky, mzdové rekapitulace, personální evidence, příznání k daním či kursové lístky. Kontroly je vhodné začínat u rozvahových účtů. U dlouhodobého majetku se kontrolují:

- zůstatky na majetkových účtech,
- zůstatky na inventurních soupisech,
- obraty na stranách MD a D,
- skutečná existence majetku,
- ocenění,
- obsah vstupní ceny u nového majetku,
- ocenění a opodstatněnost dosud nezařazeného majetku,
- odepisování,
- podmínky pro technické zhodnocení,
- správné nakládání s dotacemi na pořízení majetku.

U zásob se kontrolují:

- nevyfakturované dodávky,
- stáří zásob,
- zaúčtování inventarizačních rozdílů,

- ocenění zásob vytvořených vlastní činností,
- zaúčtování nedokončené výroby,
- kalkulace.

U finančních účtů se kontrolují:

- pasivní zůstatky na účtech,
- zůstatek korunové pokladny bez haléřů,
- fyzické bankovní výpisy,
- přepočty kursů u zahraničních měn.

U pohledávek a závazků se kontrolují:

- saldokonta,
- soupisy,
- stáří a rizikovost,
- tvorba opravných položek,
- potvrzovací dopisy,
- ocenění,
- přecenění v cizích měnách,
- úvěrové smlouvy,
- vypořádání záloh.

U vlastního kapitálu se kontrolují:

- výpis z obchodního rejstříku,
- zápisy z valných hromad,
- vypořádání výsledku hospodaření z minulého období.

U časového rozlišení se kontrolují:

- správné rozlišení,
- zaplacení,
- existence nevyvratitelného nároku pro účtování,
- podklady pro účtování.

Dušek (2014, s. 43-82) dělí kontroly v účetnictví na číselné a nečíselné. U číselných kontrol se zaměřuje na částky v korunách nebo v cizí měně, kusy, množství, koeficienty a sazby. Při nečíselných kontrolách se procházejí doklady, účty, faktury, párovací symboly,

střediska, zakázky či znaky. Musí se brát v úvahu co kontrolovat, jak kontrolovat, jak často kontrolovat, jakým způsobem kontrolovat a kdo kontrolu provádí. Veškeré kontroly, které lze provádět průběžně, je vhodné provádět průběžně a nenechávat si je až na poslední chvíli před účetní závěrkou, neboť uzávěrkové období se kryje s časovými požadavky na inventury a přípravu výroční zprávy a mohou se vyskytnout i nepředvídatelné problémy. Nejčastěji se zapomínají kontrolovat případy, na které účetní jednotka neobdrží fakturu. Často se jedná o případy, které mají daňový dopad, například:

- úroky, které dle smlouvy nabíhají, ale nejsou hrazeny,
- očekávané plnění od pojišťovny,
- výnosy či náklady uvedené ve smlouvě, která není fakturou,
- podrozvahové účty,
- tvorba a čerpání zákonných rezerv,
- tvorba a rušení opravných položek,
- silniční daň,
- časové rozlišení finančního leasingu,
- rozhlasové a televizní poplatky,
- roční kurzové rozdíly,
- zákonné úrazové pojištění odpovědnosti,
- zapomenuté finální doklady k zaplaceným zálohám,
- zápočty daní,
- dodatečné platební výměry.

Bulla (©2012a) říká, že kontroly samy o sobě nemohou zaručit soulad skutečného stavu a účetních dat. Kontroly je vhodné využívat jako jeden z prvků kontrolního systému. Porušení kontrolních a logických vazeb dává pro zkušenějšího uživatele účetních informací signál, že něco není v pořádku. Příkladem může být:

- aktiva se nerovná pasivům,
- nesoulad hodnot v řádku výsledek hospodaření za účetní období v rozvaze a ve výkazu zisku a ztrát,
- nesoulad saldokonta,
- korunová pokladna nemá zůstatek v celých korunách,
- zůstatky na účtech jednotlivých pokladen nesouhlasí se zůstatky jednotlivých pokladních knih a skutečným stavem hotovosti v příslušné pokladně,

- zůstatky na účtech bankovních účtů nesouhlasí s výpisy z bankovního účtu,
- účty pořízení zásob nemají k rozvahovému dni nulový zůstatek,
- zůstatky zásob v účetnictví nesouhlasí se stavem zásob ve skladové evidenci,
- stav neuhrazených přijatých nebo vydaných faktur z knih analytické evidence nesouhlasí se zůstatky příslušných účtů.

Chlada (©2014) tvrdí, že při ověřování účetní jednotky auditorem obvykle postup začíná kontrolou účetní závěrky. Mezi základní metody kontrol patří namátková kontrola účetních dokladů, porovnání účetních písemností s platnými předpisy, kontrola výpočtových ukazatelů v účetních výkazech nebo zjišťování skutečností na místě a jejich porovnávání s účetními záznamy.

2.2.2 Účetní inventura

Inventura je často mylně ztotožňována s inventarizací. Zatímco inventurou se rozumí zjišťování skutečného stavu majetku a závazků k určitému dni, inventarizace představuje proces na sebe navazujících kroků, při kterém dochází k provedení inventury a k následnému vyčíslení a vypořádání inventarizačních rozdílů. Inventura musí být provedena minimálně jednou za rok ke dni účetní závěrky a lze ji provést dvěma způsoby: fyzicky a dokladově (Slovníček účetních pojmů, ©2013).

Dle Schiffera (2010, s. 254) je účetní inventura významnou součástí vnitřního kontrolního systému účetnictví, při níž se dají zjistit jak inventarizační rozdíly, tak účetní chyby.

Dušek (2014, s. 102-103) považuje účetní inventuru za základ vedení správného účetnictví, neboť platí bez ohledu na mimořádné znalosti účetnictví, tzn. lze ji povinně vyžadovat v každé účetní jednotce bez ohledu na zkušenosti či vědomosti účetních. Nejvyšší požadovaná vědomost je v tomto případě zjistit, zda nějaký účet nechybí. K největším výhodám účetní inventury patří, že je srozumitelná pro každého i roky zpětně, a že vše o účetním období je bezpečně na jednom místě. Účetní inventura platí v jakémkoliv době, při jakémkoliv druhu či typu účetní závěrky, v jakémkoliv typu účetní jednotky, v jakémkoliv účetnictví jakékoliv země, bez ohledu na účetní metody a předpisy, bez ohledu na používaný účetní program, bez ohledu na velikost firmy a bez ohledu na vnitřní kontrolní systém. Účetní inventura není jen fyzická nebo jen dokladová inventura, není to jen papír s uvedením účtu a několika podpisy, není to ani pouhé doložení zůstatku každého účtu opisem položek z hlavní knihy. Účetní inventura je písemné doložení každého rozvahové-

ho a podrozvahového účtu a vybraných výsledkových účtů, které je výhodné přenést i do elektronické podoby. Tento způsob inventury by měl být povinně vyžadován, ale v praxi tomu tak bohužel není.

2.2.3 Vnitřní účetní směrnice

Šteker a Otrusinová (2013, s. 38-29) charakterizují vnitřní účetní směrnici jako soubor pravidel, podmínek, pravomocí a odpovědností. Účetní směrnice slouží k aplikaci zákonných předpisů na konkrétní podmínky v účetní jednotce a měla by se stát aktivně využívaným nástrojem usnadňujícím orientaci v operativních činnostech. K vytvoření vnitřní účetní směrnice neexistuje přesně daný postup, ale je nutná její pravidelná a důsledná aktualizace. Jedná se o jeden z nástrojů pro vnitřní řízení účetní jednotky, neboť navazuje na organizační strukturu, kde jsou stanoveny kompetence a odpovědnosti jednotlivých pracovníků za určité hospodářské operace. Kvalitně sestavené vnitřní účetní směrnice snižují rizika a umožňují vnější i vnitřní kontrolu účetnictví. Při vytváření a úpravách vnitřních účetních směrnic je důležité dodržovat následující zásady:

1. Směrnice musí být logická, přehledná, stručná, srozumitelná a jednoznačná.
2. Směrnice musí přesně řešit vymezené postupy.
3. Stejná problematika se musí shrnout do společné směrnice, aby se předešlo zbytečnému opakování.
4. Směrnice musí být vždy v souladu s platnými právními předpisy.

Truhlářová (©2013) říká, že kvalitně sestavené vnitropodnikové směrnice zastávají následující funkce:

- jsou komunikačním nástrojem,
- standardizují postupy,
- pomáhají automatizovat postupy a zefektivňují práci,
- mají obrannou funkci.

Interní směrnice by měly obsahovat a upravovat minimálně tyto oblasti:

- účtový rozvrh,
- hodnotovou hranici pro stanovení hmotného a nehmotného dlouhodobého majetku,
- odpisový plán,
- účtování o zásobách,
- účtování inventarizačních rozdílů,

- způsob přepočítávání cizích měn,
- účtování časového rozlišení,
- organizační pravidla se zaměřením na odpovědnosti.

2.2.4 Účetní archiv

Dle Schiffera (2010, s. 261-267) hraje při prevenci a kontrolách velkou roli řádná archivace účetních záznamů. Jednotlivé záznamy mohou být seskupovány do souhrnných záznamů, které zahrnují veškeré skutečnosti týkající se účetnictví. Jedná se zejména o účetní doklady, účetní zápisy, účetní knihy, odpisové plány, inventurní spisy, účtové rozvrhy, účetní závěrky a výroční správy. Účetní písemnosti musí být v archivech uloženy minimálně po dobu stanovenou uschovacími lhůtami, ovšem v případě potřeby si je účetní jednotka může uschovat i déle. Uschovací lhůty jsou stanoveny počtem let a závislostí na uschovací době jiných písemností. Účetní archiv bývá nejvíce opomíjeným úsekem při prověrkách a jiných kontrolních akcích účetnictví. Přitom kontrola účetního archivu má význam psychologický i praktický, neboť včasné odstranění nedostatků zde může v budoucnosti sehrát důležitou roli při auditu. Nedbalé vedení účetního archivu značí následující nedostatky:

- účetní doklady, účetní knihy, účetní výkazy, účtový rozvrh, inventurní soupisy a inventarizační zápisy jsou volně dostupné v účtárnách, ale jejich důležité přílohy jsou roztroušeny po kancelářích a provozovnách,
- účetní záznamy v archivu jsou neúplné nebo nemají veškeré potřebné náležitosti a tím po čase ztrácejí kontrolovatelnost,
- účetní záznamy uložené v archivu jsou vedeny v archivních knihách, které nemají patřičnou formu nebo náležitosti, popřípadě archivní knihy úplně chybí,
- není určena odpovědná osoba, která by dohlížela na pořádek, úplnost a ochranu archivovaných účetních záznamů,
- za účetní archiv je vybrána nevhodná místnost,
- účetním archivem jsou jen skříně na chodbách administrativní budovy,
- půjčování a vracení archivovaných účetních záznamů nemá svůj systém pomocí řádné evidence,
- nejsou dodržovány minimální archivační a skartační lhůty a účetní záznamy nejsou tříděny.

2.2.5 Účtový rozvrh

Šteker a Otrusinová (2013, s. 25-26) tvrdí, že směrná účtová osnova určuje uspořádání a označení účtových tříd a skupin pro účtování o stavu a pohybu aktiv, pasiv, nákladů a výnosů. Směrná účtová osnova vychází z přílohy č. 4 vyhlášky k zákonu o účetnictví. Na základě směrné účtové osnovy si každá účetní jednotka sestavuje svůj vlastní účtový rozvrh, ve kterém si zvolí syntetické a analytické účty. V účetním rozvrhu musí účetní jednotka zahrnout veškeré účty potřebné k zaúčtování všech účetních případů. Účtový rozvrh musí být aktualizován pro každé účetní období.

Dušek (2014, s. 50) říká, že správný účetní rozvrh je vizitkou každé účetní jednotky a zároveň je základním preventivním opatřením ve firmě. Účtový rozvrh musí být přehledný a vnitřně logický. Měli bychom se vyvarovat tvoření pouhého „smetiště“ účtů. Různé účty by neměly mít stejný název. Ten musí být jednoznačný a srozumitelný. Pozor si musíme dát také na členění analytik, které je u některých účtů nadbytečné, jindy zase nedostatečné, nebo je pomocí nich sledováno něco, co by bylo logičtější sledovat jiným způsobem.

Schiffer (2008, s. 51-65) považuje účtový rozvrh za nezastupitelný účetní záznam každé účetní jednotky, jehož sestavení zajišťuje sestavení účetní závěrky. Tvorba jednotlivých účtových rozvrhů vychází ze směrné účtové osnovy, přičemž vytváření syntetických a případně analytických účtů je plně v kompetenci dané účetní jednotky. Účetní jednotky mají pouze povinnost vybrat účty potřebné k zaúčtování všech účetních případů a k sestavení účetní závěrky. V rámci kontroly prochází kontrolní orgán mezi všemi účetními záznamy i účtový rozvrh. Jako každý účetní záznam má i účtový rozvrh svou specifickou funkci a vypovídací schopnost a napomáhá celkové orientaci v účetních údajích, jako jsou účetní knihy či doklady. Účtový rozvrh je přitom významným zdrojem informací o rozsahu a struktuře účtů vedených účetní jednotkou a může značně napomoci při vytipování kontrolních a preventivních úkolů.

2.3 Opravy účetních chyb

Schiffer (2010, s. 253-260) říká, že opravy účetních chyb jsou všestranně náročné pro jejich výjimečnost, která nespočívá v jejich četnosti, ale v jejich charakteru. Každá nesprávnost představuje současně přímé či nepřímé narušení nejméně jednoho právního předpisu. Každá chyba vyžaduje individuální přístup k jejímu odstranění. K řešení problematiky účetních chyb je zapotřebí konkrétních informací, a to nejen o druhu chyb, ale také infor-

mace o konkrétní účetní formě, o možnostech a způsobu oprav účetních zápisů v účetních knihách a účetním softwaru, o závažnosti zjištěných nedostatků a jejich vlivu na věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví či o účetním období účetní jednotky.

Bohdalová (©2013) tvrdí, že u oprav v účetnictví musíme dodržovat zákon o účetnictví. Přitom opravy nesmějí vést k neúplnosti, neprůkaznosti, nesprávnosti, nesrozumitelnosti ani k nepřehlednosti účetnictví, musí se provést bezodkladně po zjištění chyby a po provedení opravy musíme být schopni určit okamžik, kdy k ní došlo, obsah před opravou a po opravě a osobu za opravu odpovědnou. Za opravu se nepovažuje doplnění účetní informace v případě, že nedochází ke změně původního obsahu záznamu, nejsou porušeny požadavky průkaznosti, neměnnosti a trvalosti účetního záznamu a doplňková informace nezpůsobuje nejednoznačnost obsahu účetního záznamu. Pokud jsme objevili chybu v účetnictví, která ovlivňuje výsledek hospodaření, musíme podat dodatečné daňové přiznání k dani z příjmu. Při opravě chyby v účetním softwaru by měl být vystaven opravný doklad a původní zápis nahrazen novým dokladem.

Podle Pilařové (2012, s. 31-40) jsou opravy účetních chyb v každé firmě na denním pořádku a existují dva způsoby, kterými lze chyby opravit. Prvním z nich je výsledkový způsob, jehož základem je oprava chybějícího nákladu či výnosu na výsledkovém účtu. Ve druhém případě se jedná o rozvahový způsob, u kterého se zpětně opravuje hospodářský výsledek minulého období ve vlastním kapitálu. Pilařová (2016, s. 40) dodává, že pokud se jedná o významné chyby, nemůžeme použít výsledkový způsob, který slouží jen pro opravu chyb nevýznamných.

V dosud neuzavřeném účetním období lze chyby opravit doplňkovým zápisem, částečným nebo úplným stornem nebo záporným stornem. Pokud je chyba opravena v již uzavřeném účetním období, musí se upravit v období současném, tedy neuzavřeném, a zároveň se musí promítnout ve výpočtu daně za období, ve kterém chyba vznikla, podáním dodatečného daňového přiznání. K tomu navíc můžeme dostat vyměřené penále, které se vypočte z nově vyměřené daně (Jak si poradit s chybami v účetnictví, ©2009).

Schiffer (2010, s. 254-257) rozlišuje opravy podle účetních období a stavu účetní závěrky. V běžném účetním období je možno opravit chyby pouhým přeškrtnutím tenkou čarou v příslušném dokladu tak, aby původní zápis zůstal čitelný, a nad ni se provede zápis nový, ke kterému se doplní datum a podpis pověřené osoby, pokud není potřeba vystavit zvláštní účetní doklad. V účetních knihách lze v běžném období opravovat chyby doplňkovým zá-

pisem v případě zaúčtování nižší peněžní částky. Další možností je zápis chybných peněžních částek na opačných stranách daných účtů a následný zápis nový. Při použití jednoho nesprávného účtu je možné provést opravu souvztažným zápisem mezi chybným a novým správným účtem. Provedení oprav chyb znamená uvedení účetnictví na žádoucí stav, ale neodstraňují se tím veškeré důsledky, které nesprávné účtování způsobilo. Může se jednat například o opožděný nebo nesprávný odvod daně z přidané hodnoty, daně z příjmu či sociálního a zdravotního pojištění. V již sestavené účetní závěrce má účetní jednotka možnost chybu opravit pomocí znovuotevření účetních knih, ovšem jen do doby schválení účetní závěrky. Takto lze chyby opravit pouze za bezprostředně předchozí minulé období. Zpětné provádění účetních oprav vyžadující novou účetní závěrku by mělo být pečlivě zváženo a u účetních jednotek podléhajících auditu musí být prodiskutováno s auditorem, který vydal výrok k dané účetní závěrce, protože nová účetní závěrka musí být znovu auditována.

Dle Duška (2014, s. 35) o způsobu a stavu účetnictví mnoho vypovídá vedení statistiky oprav, ze které se dozvíme informace jako je počet provedených oprav, druhy oprav, oblast prováděných oprav, období a čas oprav, zda se jedná o významné opravy či o opravy oprav, zda jsou opravy dokladové nebo bezdokladové a o tom, kdo opravy provedl.

2.4 Odpovědnost a sankce za nesprávně vedené účetnictví

Dvořáková (2017, s. 14-21) tvrdí, že žádný systém nemůže fungovat, aniž by nebyly stanoveny postihy pro případy jeho porušení či nedodržování pravidel. V rámci účetnictví jsou předepsány pravidla pro správní delikty zákonem o účetnictví. Sankce se vypočítávají buď z hodnoty netto aktiv, ve výši 3 až 6%, nebo jsou uděleny postihy ve výši 5 000 až 100 000 Kč, podle druhu prohřešku. Dojde-li ke vzniku účetních chyb v případě fyzické osoby, odpovědnost leží plně na straně fyzické osoby. V případě právnické osoby odpovídají za správně vedené účetnictví statutární orgány. Při využití služeb externích účetních zůstává společnosti odpovědnost vůči správci daně.

Podle Koudelky (©2016) správní řízení vede zpravidla finanční úřad a procesně se postupuje podle správního řádu. Správního deliktu se může dopustit účetní jednotka nebo osoba odpovědná za vedení účetnictví, pokud:

- nevede účetnictví ve stanoveném rozsahu,
- nesestaví účetní závěrku,

- nesestaví účetní závěrku k rozvahovému dni,
- nevyhotoví výroční zprávu, je-li povinna ji vyhotovit,
- vede účetnictví v rozporu se zákonem,
- nezahrne do účetní závěrky všechny povinné součásti,
- nepoužije pro účtování a sestavení účetní závěrky mezinárodní účetní standardy, má-li tuto povinnost,
- nemá účetní závěrku ověřenou auditorem, má-li tuto povinnost,
- nemá výroční zprávu ověřenou auditorem, má-li tuto povinnost,
- nezveřejní účetní závěrku nebo výroční zprávu, má-li tuto povinnost,
- neuchová účetní záznamy po stanovenou dobu,
- nezveřejní zprávu o platbách orgánům správy členského státu Evropské unie nebo třetí země, má-li tuto povinnost,
- nesplní podmínky konsolidace.

Právnícká osoba za správní delikt neodpovídá v případě, že prokáže vynaložení veškerého úsilí, které bylo možno požadovat, aby k porušení právní povinnosti nedošlo. Při určování výše pokuty se přihlíží k závažnosti správního deliktu, a to především ke způsobu jeho spáchání, následkům, době trvání a okolnostem, za kterých byl spáchán.

Schiffer (2008, s. 155-160) říká, že se u nás trestá každé, byť i nepatrné vybočení z platných zákonů pokutami, které nemusí být vždy malé. K ukládání pokut jsou oprávněny územní orgány a kontrolní orgány podle zvláštních předpisů. Ve valné většině případů nesou pokuty uložené účetní jednotce její účetní zaměstnanci v rámci své odpovědnosti. Nemělo by se však zapomínat, že kvalitu účetnictví a jeho správnost, průkaznost i včasnost ovlivňují také mimoúčetní zaměstnanci, kteří se podílejí na oběhu účetních dokladů. Proto je vhodné, aby účetní jednotka měla aktuální vnitřní směrnici upravující oběh účetních dokladů a odpovědnostní řád. Účetní jednotky s externě vedeným účetnictvím by měly mít ve smlouvě či dohodě upraven způsob náhrady škody.

3 KREATIVNÍ ÚČETNICTVÍ, ÚČETNÍ PODVODY

3.1 Vymezení kreativního účetnictví

Kreativní účetnictví nemá přesnou definici a názory na něj se různí. K častým přívlastkům patří tvůrčí či podvodné účetnictví, vaření účetních knih, agresivní účetnictví, artistika nebo masáž uživatelů a čísel. Tvůrci, uživatelé, kontroloři, teoretici a praktici se dělí na mnoho skupin, kde ty nejkrajnější jsou na jedné straně zastoupeny těmi, kteří vnímají kreativní účetnictví jako součást běžné praxe, a na druhé straně těmi, kteří naopak kreativní účetnictví vnímají jako nevhodné a prolhané (Techniky a praktiky kreativního účetnictví, ©2017).

Drábková (2017, s. 27-73) definuje pojem kreativní účetnictví jako proces účelové manipulace s daty, ve kterém jsou uskutečňovány ekonomické transakce s cílem dosažení příznivých výsledků účetnictví. Je důležité rozlišovat mezi záměrným a nezáměrným zkreslováním informací. Některé výkazy totiž nemají dostatečnou vypovídací schopnost například z důvodu neúplnosti vstupních údajů nebo nedbalé práce účetních. Za kreativní účetnictví ale můžeme považovat záměrné využívání nejednotného přístupu řešení některých otevřených otázek, na které se snaží dávat odpovědi instituce zabývající se pokusy o harmonizaci účetnictví. Úmyslné manipulace s údaji vysílají varovné signály o stavu a uspořádání objektu. Může se jednat například o:

- předčasné vykazování tržeb,
- odložení nákladů,
- nejasné smlouvy,
- neadekvátní strukturu managementu,
- vysokou fluktuaci poradců a vrcholových manažerů,
- neprověřování odběratelů ani dodavatelů,
- neodůvodněné zřizování bankovních účtů, dceřiných společností či poboček v daňových rájích,
- neschopnost generovat peněžní toky z provozní činnosti,
- vysokou citlivost na technologické změny,
- vysokou citlivost na změny úrokových sazeb,
- nepřiměřeně vysoký tlak na vedení společnosti,
- nepřiměřeně vysoký tlak na provozní personál společnosti,
- složitou organizační strukturu jednotky,

- neodpovídající životní úroveň některého ze zaměstnanců vzhledem k jeho příjmům,
- neúměrný počet přesčasových hodin,
- nedelegování úkolů na jiné zaměstnance,
- nerespektování interních kontrol,
- vykazování neobvykle velkých zisků nebo ztrát v porovnání s jinými společnostmi ve stejném odvětví.

Podle Amata a Gowthorpe (2004, s. 4-5) jde v zásadě o úpravu finančních účtů za pomoci účetních nástrojů, odhadů a jiných postupů povolených účetními předpisy, které vede například k úmyslnému utlumení výkyvů účetních informací.

3.2 Motivace pro využití kreativního účetnictví a podvodů

Dvořáková (2017, s. 13) říká, že motivy pro úmyslné zkreslení účetnictví mohou být různé, stejně jako osoby, které se snaží dosáhnout upravených hodnot. Například nastavení odměn pro management na úrovni předem dané výše procent z hodnoty aktiv společnosti ponouká manažery aktiva nadhodnocovat pro zvýšení vlastních příjmů nebo může dojít až k nesmyslnému nakupování majetku bez valného využití.

Drábková (2017, s. 38-40) tvrdí, že hlavní důvod využití metod kreativního účetnictví spočívá v rozdílných zájmech vlastníků, manažerů a zaměstnanců. Například u manažerů se předpokládá, že jejich snahou je dosahování maximálního zisku. Mohou se tedy snažit upravovat účetní výkazy tak, aby zisk byl vykazován co nejvyšší. Dalšími důvody pro využití kreativního účetnictví mohou být snaha oddálit hrozící úpadek, která vede ke špatnému managementu, nebo snížení nejistoty a podnikatelského rizika, jako jsou riziko provozní, riziko tržní, riziko inovační či riziko finanční. Problematika oceňování v historických cenách dává prostor k podhodnocení aktiv a neuvádění některých dluhů. K využití kreativního účetnictví může společnost dotlačit i tlak ze strany investorů nebo situace na finančním trhu. V neposlední řadě je velkou motivací snížení daní.

Dle Amata a Gowthorpe (2004, s. 6-12) lze pomocí kreativního účetnictví odložit zveřejňování informací o stavu společnosti na trhu tak, aby tyto informace mohli s předstihem využít vlastníci ve svůj prospěch, například vhodným nákupem nebo prodejem akcií. Zároveň tvrdí, že společnosti preferují vykazování stabilních hodnot více než prudkých nárůstů a pádů, a proto se snaží výkazy patřičně upravovat.

3.3 Techniky kreativního účetnictví

Drábková (2017, s. 29-33) říká, že použití technik a praktik kreativního účetnictví je možno chápat jako realizaci účetních úkonů v rámci manipulace s čísly, které jsou více či méně zřetelné. Jednou z praktik kreativního účetnictví je *řízení zisků*, tzv. „*earning management*“. Zde management ovlivňuje finanční výkazy, aby oklamal akcionáře ohledně základní ekonomické výkonnosti společnosti, nebo aby ovlivnil výsledky vyplývající ze smluv, jenž závisí na vykazovaných účetních údajích. Další metodou je *agresivní účetnictví*, které představuje působivý a záměrný výběr a užívání účetních principů s cílem dosahovat žádoucích výsledků, ať už jsou v souladu s legislativou nebo ne. Techniky *vyhlazování účetnictví*, tzv. „*income smoothing*“, odstraňují výkyvy zisku mezi jednotlivými účetními obdobími a vylepšují tak srovnatelnost účetních dat v čase. Hlavní snahou je zde minimalizovat rozdíly mezi vrcholy a propady zisků snížením zisků během dobrých let a jejich následné využívání v letech slabších. Opakem těchto praktik jsou techniky *prohloubení ztráty*, tzv. „*big bath*“, které umožňují prohlubovat účetní ztráty v daném účetním období a tím vylepšovat hodnotu zisků v obdobích následujících, aby společnost mohla poukázat na značné zlepšení svého hospodaření. Techniky *window dressing* ovlivňují finanční výkazy zavádějícími nebo nereprezentativními transakcemi. Může se jednat například o prodej a zpětný nákup aktiv, nedodržování zásady opatrnosti, zkreslené vykazování výnosů, zkreslené oceňování a přeceňování majetku, záměrně chybné odhady životnosti majetku či o změny v přijatých účetních politikách a záměrné chyby. Techniky *mimobilančního financování* zahrnují praktiky a metody, které vytvářejí závazky a aktiva vykazované v rozvahách jiných subjektů namísto v rozvaze dané společnosti. Účelem je dosáhnout nízké míry zadluženosti a podílu dluhů k vlastnímu kapitálu. Jedná se zejména o účetní zachycení prodeje pohledávek nebo factoringu v závislosti na nesplacení pohledávek, zaměňování finančního leasingu za operativní, půjčky klasifikované jako vlastní kapitál, zaručené půjčky považované za tržby nebo o nekonsolidace kvazi dceřiných společností, používaných pro zlepšení financí obchodních korporací.

Amat a Gowthorpe (2004, s. 7-8) sledují potenciál kreativního účetnictví v šesti hlavních oblastech:

1. *regulační pružnost*, která často umožňuje nastavení vlastní účetní politiky, například při ocenění aktiv, a umožňuje účetním jednotkám zásadně měnit své účetní zá-

sady, které mohou být relativně snadno identifikovatelné v roce změny, ale jsou mnohem méně rozpoznatelné v pozdějších obdobích,

2. *nedostačená regulace* některých oblastí účetnictví a finančních instrumentů,
3. *manažerský úsudek ve vztahu k předpokládané budoucnosti*, například s ohledem na riziko,
4. *načasování některých transakcí*, za účelem dosažení požadovaného vzhledu účetnictví,
5. *použití umělých transakcí* k manipulaci s rozvahou nebo k přesunu zisku mezi účetními obdobími pomocí dvou nebo více souvisejících transakcí se závaznou třetí stranou, obvykle bankou,
6. *reklasifikace a prezentace finančních čísel* v rozvaze, za účelem zlepšení likvidity či finanční páky.

3.4 Účetní podvody

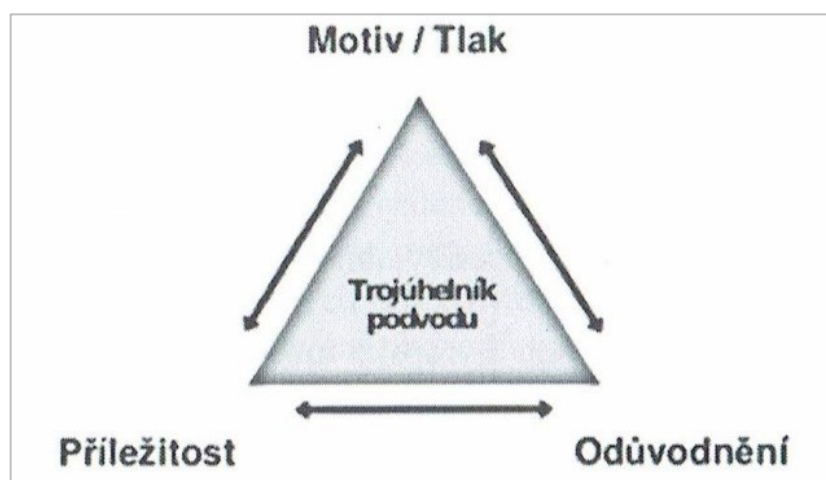
Drábková (2017, s. 56-67) tvrdí, že v poslední době celosvětově stále více roste účetní kriminální činnost, k čemuž mimo jiné přispívá i rozvoj moderních technologií. Objevuje se nový fenomén, tzv. dematerializovaný zločin, který mají na svědomí osoby s vysokou odpovědností, pravomocí a postavením ve společnosti. Podvodná jednání představují nezákonné manipulace a nežádoucí činnosti, které vedou k neoprávněnému obohacení osoby provádějící tuto činnost pomocí nepravdivých, neúplných, upravených nebo jinak zkreslených informací. Vnitřní podvodná jednání představují nepoctivé jednání zaměstnanců s vysokou odpovědností nebo s vysokým postavením uvnitř organizace. Důležitou roli zde hrají informační technologie, které slouží k zakrytí a likvidaci důkazů. Mezi vnitřní podvody patří falšování finančních a nefinančních výkazů, které mají následně dopad na základ daně z příjmu a daň z přidané hodnoty. Podstatou těchto podvodů je snížení základů daně či dosahování jiných pozitivních skutečností, které ovlivní výdělek managementu. Vnější podvodná jednání páchají zejména osoby působící na organizaci zvenčí, aby dosáhli neoprávněného prospěchu na její úkor. Opět zde hraje velkou roli výpočetní technika. Podstatou je padělání listin nebo uvádění pracovníků uvnitř organizace v omyl jiným způsobem. Vnější podvody lze rozdělit do tří kategorií:

1. *hospodářská trestná činnost*, která představuje podvodný odběr zboží či podvody při směnách nebo výměnách bankovek,

2. *závažná hospodářská trestná činnost*, do které spadají různé typy finančních podvodů,
3. *opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti*, kam můžeme zařadit zejména mezinárodní organizovaný zločin či financování terorismu.

Podmínky doprovázející podvody ilustruje tzv. trojúhelník podvodu, který navrhl Donald R. Cressey na základě hypotézy, kdy se důvěryhodné osoby stávají nedůvěryhodnými.

Zdroj: Kreativní účetnictví a účetní podvody, 2017, s. 66

Obrázek 1 – Trojúhelník podvodu

Motiv / Tlak představuje situaci, kdy je na potenciálního pachatele vytvářen nátlak k provedení podvodu. Nejčastějším motivem bývá finanční nedostatek, kde největší roli hraje pocit nadřazenosti a prostá lidská chamtivost.

Příležitost si potenciální pachatel může uvědomit například při zjištění neefektivního nastavení vnitřních kontrol systému a tím se zvyšuje pravděpodobnost spáchání podvodu. Podvodníci často věří, že výhody získané podvodem převažují nad rizikem odhalení.

Odůvodnění představuje racionalizování počinání pachatele, například, že má nárok na vyšší odměnu, než jaká je mu skutečně vyplácena.

Tyto faktory může doplňovat ještě další úhelník, který přidává **schopnost pachatele k provedení podvodu**. Jedná se o disponování správnými dovednostmi ke spáchání podvodu, schopnost být ve správný čas na správném místě a nízké etické cítění.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ANALÝZA NEJČASTĚJŠÍCH ÚČETNÍCH CHYB

Cílem praktické části je na základě dotazníkového šetření identifikovat a analyzovat nejčastější příčiny a oblasti vzniku účetních chyb českých firem a navrhnout opatření k zamezení vzniku těchto chyb. Před vytvořením samotného dotazníku jsem provedla rešerši dostupných literárních pramenů, abych získala podklady pro formulování uzavřených odpovědí.

Pro přehlednost uvádím v tabulce oblasti účetnictví a rizikové položky, u kterých nejčastěji dochází k chybám, a jejich vliv na náklady a výnosy.

Tabulka 2 – Podklad pro analýzu nejčastějších oblastí vzniku účetních chyb

Oblast účetnictví	Rizikové položky	Ovlivnění nákladů nebo výnosů
Dlouhodobý majetek	Technické zhodnocení a opravy	Náklady
	Oceňování majetku	Náklady
	Dotace na pořízení dlouhodobého majetku	Výnosy
	Účetní odpisy	Náklady
Finanční majetek	Evidence krátkodobého finančního majetku	-
	Cizí měna	Náklady i výnosy
Zásoby	Evidence zásob	Náklady
	Slevy, skonta a bonusy	Výnosy
	Opravné položky k zásobám	Náklady
Pohledávky	Opravné položky k pohledávkám	Náklady
Vlastní kapitál	Operace ve vlastním kapitálu	-
Cizí zdroje	Rezervy	Náklady
Časové rozlišení	Časové rozlišení a dohadné položky	Náklady i výnosy

Zdroj: vlastní zpracování

Rizikové položky budou podrobeny analýze, ze které vyplynou nejčastější chyby vznikající v daných oblastech.

4.1 Nejčastější příčiny vzniku účetních chyb

Chyby v účetnictví vznikají ze tří hlavních příčin. První z nich jsou chyby zaviněné neznalostí účetních, které přesně neovládají všechny účetní zákony a nařízení. Druhým důvodem může být nedostatek informací či souvislostí potřebných ke správnému zaúčtování dané účetní operace a třetí důvod jsou úmyslné manipulace a podvody s účetními záznamy (Jak si poradit s chybami v účetnictví, ©2009).

Schiffer (2010, s. 251) tvrdí, že chyby v účetnictví většinou vznikají ve všech fázích sběru a zpracování účetních informací i ve všech účetních záznamech, a to zejména v účetních dokladech, zápisech, knihách, odpisovém plánu, účtovém rozvrhu, účetní závěrce a výroční zprávě. Chyby mohou způsobit sami účetní nebo i mimoúčetní pracovníci, kteří vyhotovují účetní doklady, schvalují nebo nařizují účetní případy obsažené v účetních dokladech nebo se podílejí na oběhu účetních dokladů. Chyb se může dopustit i inventarizační komise, popřípadě pracovníci pověřeni provedením inventury. Nesprávnost v účetnictví může nastat, pokud pověřeni pracovníci nedodržují nebo porušují platné právní předpisy, ať už vědomě, nevědomě či z nedbalosti.

Bohdalová (©2013) vidí největší problémy v lidském faktoru, tedy v překlepech v částce, účtu nebo variabilním symbolu, nezaúčtování všech dokladů, zaúčtování jednoho dokladu vícekrát, zaúčtování operace na špatný účet nebo ke špatnému datu a chybné rozlišení daňových a nedaňových nákladů. K tomu Dvořáková (2017, s. 5) přidává ještě nedostatečné označování obsahu účetního případu v účetních dokladech a nepřesné uvádění období, k němuž se případ vztahuje, které komplikují především následnou kontrolu.

Naproti tomu Schaeffer (2002, s. 57-58) říká, že většina chyb vzniká ze špatné vnitropodnikové komunikace, která způsobuje přesun nepřesných nebo nedostatečných informací. Další příčinou je přenášení dat z listinné do elektronické podoby, kde hrozí přepsání chybné částky nebo informace. K chybám může také snadno dojít v případě nekvalitně vystavených faktur, které vedou ke špatně splaceným částkám.

Schiffer (2008, s. 106-107) říká, že v rámci obsahové náplně účetnictví objevujeme nedostatky v samotných účetních záznamech. V účetních dokladech můžeme objevit chyby v peněžních částkách či v údajích o množství, nesprávný nebo chybný popis účetního případu, použití nesprávného účtovacího předpisu nebo stanovení špatného účetního období. V účetních knihách můžeme najít nesprávně zaúčtovaný správný doklad, správně zaúčtovaný nesprávný doklad, nesprávně účtované převody zůstatků nebo obrátů účtů, chybějící

účetní případy (ať už mají vystaveny doklady nebo nikoliv) a nesynchronní účtování na syntetických a analytických účtech.

Dle Duška (2014, s. 28-40) k základním příčinám vzniku chyb patří porušení účetních metod či vnitropodnikových směrnic, nesprávný výklad nebo prostá lidská selhání z nedbalosti, nedostatku znalostí nebo z nedostatku pozornosti. Na správnosti účetnictví se významně podílí také účetní software, který mimo jiné slouží k minimalizování slabostí lidského faktoru, ale může i uškodit. Účetní by neměli účetnímu softwaru věřit bezmezně, neboť software nemusí vždy chybu ohlásit nebo zaznamenat. V účetním softwaru také nelze evidovat veškerá potřebná data, která musí být zaznamenána zvlášť. Může se jednat například o čerpání úvěrové smlouvy, výpočet finančního leasingu, tvorbu či čerpání rezerv, odloženou daň nebo o výplaty podílů společníků.

4.2 Nejčastější oblasti vzniku účetních chyb

4.2.1 Technické zhodnocení a opravy

Dvořáková (2017, s. 41-50) považuje za častou chybu prosté zaměnění pojmů technického zhodnocení a opravy, kterým účetní jednotky mylně doufají snížit daňový základ. Zásadním nedostatkem je potom absence důkazních prostředků pro podložení skutečnosti v daňovém přiznání nebo existence důkazů jen s velmi nízkou úrovní prokazatelnosti. Dalším omylem může být nenastavení hodnoty pro zařazení výdajů do technického zhodnocení majetku ve vnitřní směrnici účetní jednotky nebo její úplná absence. Účetní jednotka může nastavené limity technického zhodnocení v průběhu účetního období neoprávněně libovolně měnit. Související chybou je mylné vyhodnocování limitu technického zhodnocení, které je jiné pro dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek. Často se objevují problémy při nájemních vztazích, kdy nájemce provede technické zhodnocení pronajatého majetku a toto zhodnocení chce následně pronajímateli prodat, což je z právního hlediska neplatný akt, protože nájemce nemá k majetku vlastnické právo. Extrémem je potom případ, kdy pronajímatel s technickým zhodnocením nesouhlasí. Zde musí nájemce po ukončení nájemního vztahu vrátit věc do původního stavu na vlastní náklady. Někteří účetní se mylně domnívají, že musí odepisovat pronajatý majetek stejně jako pronajímatel.

4.2.2 Oceňování majetku

Dle Bully (©2012e) se účetní jednotky dopouštějí chyb v oceňování majetku, neboť často nezahrnují do pořizovací ceny vedlejší náklady související s jeho pořízením, jako je do-

pravné, poštovné, pojistné nebo clo. Chybou je rovněž neprovedení aktivace vnitropodnikových služeb souvisejících s pořízením majetku, kde účetní ocení majetek pouze v pořizovací ceně a náklady související s pořízením vypořádají pouze do nákladů.

4.2.3 Dotace na pořízení dlouhodobého majetku

Dvořáková (2017, s. 165-174) říká, že k častým problémům dochází především v případě, kdy účetní jednotka nedodrží účel, na nějž byla dotace poskytnuta. Zde hrozí riziko zpětného vrácení dotace. Účetní často zapomínají, že součástí dotací mohou být i prominuté poplatky, kapitalizované úroky či dotace na technické zhodnocení, které patří do pořizovací ceny a měly by ji snižovat. Zároveň účetní nesmí opomenout evidovat tuto skutečnost v kartách dlouhodobého majetku, kde musí být uvedena původní pořizovací cena, výše přijaté dotace a hodnota majetku o dotaci snižená, ze které se následně vypočítávají odpisy majetku. Významnou chybou je účtování o dotacích v době, kdy na ně účetní jednotka ještě nemá nezpochybnitelný právní nárok. V případě 100% dotací na dlouhodobý majetek může docházet k případům, kdy si účetní nebude vědět rady jak naložit s majetkem, který bude mít nulovou hodnotu, a zapomene jej evidovat na podrozvahových účtech. Některé účetní jednotky mylně zpětně upravují již uplatněné odpisy, když v jednom účetním období pořizují dlouhodobý majetek a v následujícím účetním období získají na tento majetek dotaci. V mnoha případech účetní jednotka obdrží dotaci a poruší podmínky jejího užití, ale následně nejedná ve věci jejího vrácení.

4.2.4 Účetní odpisy

Podle Bully (©2012c) účetní jednotky často rezignují na snahu o přesné vyjádření opotřebenosti majetku pomocí odpisů a místo účetních odpisů v rámci zjednodušení používají odpisy daňové.

Také Dvořáková (2017, s. 57-65) považuje za nejčastější chybu evidenci účetních odpisů ve stejné výši jako daňové odpisy, ať už z důvodu nepochopení funkce účetních odpisů, snahu o snížení administrativní vytíženosti či o zjednodušení úprav v daňovém přiznání. Stejně tak se stává, že účetní jednotka mylně stanoví daňové odpisy na základě účetních odpisů. Účetní jednotky sestavující účetní závěrku v plném rozsahu by neměly zapomínat na kalkulaci odložené daně. Často opomínaná je také metoda komponentního odepisování majetku. Výraznou chybou je neaktualizování odpisového plánu a k chybám může dojít i při chybném zaokrouhlování výše odpisů.

4.2.5 Evidence krátkodobého finančního majetku

Bulla (©2012d) tvrdí, že účetní si často komplikují práci nerozdělováním bankovních účtů u více bank pomocí analytických účtů. Problémy následně často vznikají z důvodu špatně zadaných počátečních stavů do knih analytické evidence, neproučtování všech pokladních nebo bankovních operací či je přímo mylně účtováno mimo pokladnu nebo banku pomocí interních dokladů. Někteří účetní se vyhýbají účtování o dosud nejasných pohybech na bankovních účtech, například při platbě kartou nebo převodech, a tyto položky neevidují a nemohou tak správně zachytit stav bankovního účtu. Korunová pokladna má u některých účetních jednotek zůstatek v haléřích, i když haléře se už dávno nepoužívají. Často se také objevují záporné zůstatky v pokladnách během účetního období a některé účetní jednotky vůbec neúčtují o ceninách.

4.2.6 Cizí měna

Podle Dvořákové (2017, s. 86-91) mohou chyby v oblasti cizích měn vzniknout v případě, kdy účetní jednotka provozuje svou činnost výhradně na území České republiky, ale zároveň posílá své zaměstnance na zahraniční pracovní cesty. Zde se často zapomíná v účetnictví uvádět nejen přepočtenou částku na české koruny, ale i hodnotu původní měny. Velkou roli v těchto případech zaujímá opět vnitřní směrnice účetní jednotky, kde největším problémem je její úplná absence anebo absence údajů o postupech, metodách a způsobech přepočtu cizích měn. Někteří účetní při stanovení pevného kursu pro přepočtení měn zapomínají, že musí použít kurs vyhlášený první den období a nikoliv první pracovní den, který se může použít jen v některých případech pro účely DPH. Velmi často vznikají chyby z důvodu nerozlišení okamžiku uskutečnění účetního případu na dokladu ze zahraničí, které vede k zaúčtování špatné částky použitím špatného kursu. V případě postoupení pohledávky z důvodu změny věřitele někteří účetní chybně přepočítávají její hodnotu novým kursem, i když se jedná o stále stejnou pohledávku, kde se změní pouze osoba s nárokem na úhradu a částka zůstává neměnná. Pokud se smluvní strany dohodnou na změně měny pohledávky, musí se částka přepočítat kursem platným k původnímu dni uskutečnění účetního případu a opět nedochází ke vzniku nového účetního případu. Dochází také k případům, kdy zahraniční odběratel uhradí pohledávku v českých korunách namísto dohodnuté měny a účetní vzniklý rozdíl mylně zaúčtuje jako kursový rozdíl namísto daňově neúčinného odpisu pohledávky, neboť se zde jedná o jinou situaci, než kdyby odběratel uhradil částku v cizí měně a banka by ji přepočetla na české koruny.

4.2.7 Evidence zásob

Dle Bully (©2012d) vznikají chyby často při zachycení pořízení zásob a všech jejich následujících pohybů. Mnoho účetních dostatečně nevyužívá analytického členění účtů a tak si komplikuje kontrolu zůstatků účtů zásob se stavy skladové evidence. Hrubým nedostatkem je nevedení skladové evidence při účtování zásob způsobem B a následná nemožnost prokázání stavu zásob v průběhu účetního období. Významnou chybou je neúčtování o nedokončené výrobě, přestože společnosti mají na přelomu zdaňovacích období rozpracovány zakázky. Neúčtováním o nedokončené výrobě dochází nejen k porušení věrného a poctivého zobrazení skutečnosti, ale také ke krácení zdanitelných příjmů, neboť část nákladů je zaúčtována v běžném účetním období, ovšem s nimi související výnosy jsou účtovány až v účetním období následujícím. K omylům může dojít už při pořizování zásob vlivem špatného ocenění, kdy účetní jednotky nezahrnou do pořizovací ceny vedlejší náklady a zásoby ocení jen cenou pořízení, čímž ovlivňují náklady. Mnoho účetních do pořizovací ceny nezahrnuje ani vnitropodnikové služby.

4.2.8 Slevy, skonta a bonusy

Dvořáková (2017, s. 149-153) říká, že chování účastníků obchodního vztahu, při kterém se využívá skonta, bonusu, slevy, poukázky, sezónní akce či dalších obchodních záležitostí, značně znesnadňuje skutečnost, že většina pojmů není nikde přesně definována. Účetním se často dostávají účetní případy, ve kterých je snížena cena, ale už nemusí být zcela jasné, z jakého důvodu. Často dochází k nesprávnému zaúčtování pořízení zboží rovnou v částce snížené o skonto, zatímco správně by se zásoby měly zaúčtovat v plné ceně a skonto do výnosů. V případě využití skonta, kdy odběratel uhradí již částku sníženou o skonto, si účetní musí dožádat předložení opravného daňového dokladu, aby se mohla sleva zpracovat pro účely DPH, neboť jinak by došlo ke krácení daňové povinnosti. Účetní se často mylně domnívají, že diskontní sazba nabízená v souvislosti se skontem je ve stejné výši jako běžná úroková sazba, aniž by počítali s rizikem, které je s úhradou spojeno.

4.2.9 Opravné položky k zásobám

Bulla (©2012d) považuje za nejčastější chybu samotné vytvoření opravných položek k zásobám, přestože existují důvody pro jejich tvorbu, protože zásoby jsou nadhodnoceny a zkreslují obraz majetku společnosti. Účetní jednotky tvorbu těchto opravných položek

často zanedbávají, protože nepřináší žádnou úsporu na dani a pro účetní znamenají v době účetní závěrky práci navíc.

4.2.10 Opravné položky k pohledávkám

Dvořáková (2017, s. 105-115) tvrdí, že absence účtování opravných položek je vážným prohřeškem s řadou dopadů. Stejně závažnou chybou je opomenutí zrušení opravné položky v případě odúčtování souvisejícího aktiva. Účetní jednotky často vytváří jen zákonné opravné položky ve snaze optimalizovat základ daně a tím nedodržují věrný a poctivý obraz účetnictví. Někteří účetní zapomínají, že opravné položky k pohledávkám musí být tvořeny jednotlivě ke konkrétním pohledávkám a nikoliv k souboru pohledávek. Když se výše opravné položky pravidelně nereviduje, může dojít k situaci, kdy bude v účetnictví vyšší hodnota opravné položky, než je hodnota samotné pohledávky. Problémy mohou nastat také při určování promlčení pohledávek.

Bulla (©2012b) dodává, že účetní jednotky často chybně tvoří zákonné opravné položky ve větším rozsahu, než dovoluje zákon, nebo tvoří opravné položky k pohledávkám, ke kterým to není možné. Chybovost v této oblasti velmi ovlivňuje absence úpravy této problematiky ve vnitřní směrnici.

4.2.11 Operace ve vlastním kapitálu

Dvořáková (2017, s. 75-77) tvrdí, že mohou vznikat problémy u založení společnosti s ručením omezeným, kde zakladatelé ve smlouvě často uvádějí vysokou výši základního kapitálu, ale následně musí řešit, z jakých zdrojů budou hradit výdaje. Další chyba může nastat, pokud budoucí společníci chtějí oceňovat své vlastní výkony směřující k založení obchodní korporace jako formu nepeněžitěho vkladu. Méně významnou, ovšem často se vyskytující chybou je nepřesné používání terminologie ážio, u kterého jsou účetní většinou historicky zvyklí používat výhradně pojem emisní ážio, které v sobě ale nezahrnuje ážio vkladové, což může vést k zavádějícím situacím. Zejména začínající účetní také mohou nabýt dojmu, že se ážio týká pouze akciových společností, a raději se jeho účtování vyhýbají.

4.2.12 Rezervy

Bulla (©2012e) říká, že některé účetní jednotky při tvorbě rezerv neberou v úvahu všechna předvídatelná rizika a možné ztráty a rezervy tvoří, pouze pokud jsou daňového charakteru.

Dle Dvořákové (2017, s. 133-147) rezervy většinou účetním jednotkám nečiní potíže, pokud jsou tvořeny na opravy hmotného majetku a jsou daňově účinné. Problémy ovšem velmi často nastávají u účetních rezerv. Některé účetní jednotky neoprávněně čerpají rezervy na jiný účel, než na který byly tvořeny, případně rezervy rozpouštějí ve větších částkách, než je jejich skutečná výše, tzv. rezervy přečerpávají. Hrubým nedostatkem je úmyslné nevytvoření rezervy, i když je evidováno riziko nebo budoucí ztráty, kdy dochází k porušení pravidel zákona o účetnictví. Mnoho účetních se totiž chybně domnívá, že tvorba rezerv není povinná, ale záleží na jejich vlastním rozhodnutí. Účetní jednotky také ne vždy důkladně kontrolují odůvodněnost tvorby rezerv, jejich výši a správnost jejich čerpání. Závažné chyby mohou vznikat při tvorbě rezervy v cizí měně, kdy účetní jednotka správně ověří, zda důvody pro existenci rezervy přetrvávají, ale už nepočítá se změnou kursu a zapomene přepočítat a opravit výši rezervy.

4.2.13 Časové rozlišení a dohadné položky

Bulla (©2012e) říká, že účetní jednotky často časové rozlišení podceňují, ignorují nebo jej provádí nedůsledně. Na druhou stranu naopak jindy zbytečně účtují o časovém rozlišení u nevýznamných částek a drobných položek, i když jejich ponecháním v nákladech či výnosech by nebyl dotčen účel časového rozlišení, a zanedbávají položky daleko významnější. Mnoho účetních rovněž vůbec neúčtuje o dohadných položkách.

Dvořáková (2017, s 123-127) považuje za největší chybu samotné nepoužívání účtů časového rozlišení anebo jejich používání v rozporu s pravidly ve vnitřní směrnici, které mohou způsobit hned několik nedostatků v účetnictví. Především je to porušení akruálního principu, tedy nezobrazení nákladu nebo výnosu v období, do kterého věcně nebo časově patří, nebo naopak zaúčtování nákladu či výnosu do období, do kterého věcně a časově nepatří. Tato chyba následně ovlivňuje i výpočet daně z příjmu. Dalším omylem je použití dohadných účtů namísto časového rozlišení v případech, kdy účetní zná částku, účel i období, do něž má být položka věcně a časově zaúčtována. Problémy mohou nastat i v případě, kdy se využívá dlouhodobého i krátkodobého časového rozlišení, ale účetní je od sebe nerozdělí pomocí analytických účtů. Další častou chybou je mylné užití časového rozlišení pro účtování pokuty, penále, manka nebo škody.

4.3 Výsledek analýzy

Pro potřeby dotazníkového šetření jsem jako možné nejčastější příčiny vzniku chyb vyhodnotila následující:

- chybně opsanou částku,
- použití špatného účtu,
- chybné ocenění majetku,
- zařazení operací do špatného období,
- neznalost účetní legislativy,
- špatnou vnitropodnikovou komunikaci,
- chybnou nebo nedostatečnou inventarizaci,
- selhání účetního softwaru.

Jako další příčinu bychom mohli zmínit úmyslné manipulace s účetními informacemi a podvody, ale tuto možnost jsem do dotazníku nezařadila.

Z nejčastějších oblastí vzniku chyb jsem vybrala:

- oceňování,
- odpisy,
- opravné položky,
- zásoby,
- operace ve vlastním kapitálu,
- rezervy,
- časové rozlišení a dohadné položky.

Tyto oblasti jsem zvolila, aby se dotazníkového šetření mohl zúčastnit co největší vzorek účetních jednotek. S vybranými položkami se pravidelně setkávají všichni účetní, na rozdíl od účtování technického zhodnocení, cizích měn, dotací a slev.

5 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

5.1 Cíl a metody výzkumu

Na základě analýzy nejčastějších účetních chyb jsem sestavila dotazník. Cílem dotazníkového šetření bylo najít nejčastější příčinu vzniku účetních chyb a nejrizikovější oblasti pro vznik účetních chyb. Dotazník tvořily 4 uzavřené otázky týkající se vnímání rizika vzniku účetních chyb. Odpovědi byly analyzovány a výsledky statisticky zpracovány pomocí více statistických postupů. Celý dotazník je přiložen v příloze PI.

Sběr dat pro dotazníkové šetření proběhl od února do října 2017 ve spolupráci se Studentskou účetní a daňovou kanceláří působící na Univerzitě Tomáše Bati. Anonymní dotazník byl rozeslán v elektronické i fyzické podobě po všech krajích České republiky. Při elektronickém sběru byl využit server Survio (©2012 – 2018).

K dotazníkovému šetření jsem stanovila dvě hypotézy:

H1 – chybně opsaná částka je nejvýznamnější příčinou vzniku účetních chyb.

H2 – nejrizikovější z vybraných oblastí účetnictví jsou zásoby.

Kromě sledování procentuální četnosti odpovědí jsem k vyhodnocení použila vážený aritmetický průměr, rozptyl, směrodatnou odchylku a hodnotu modus.

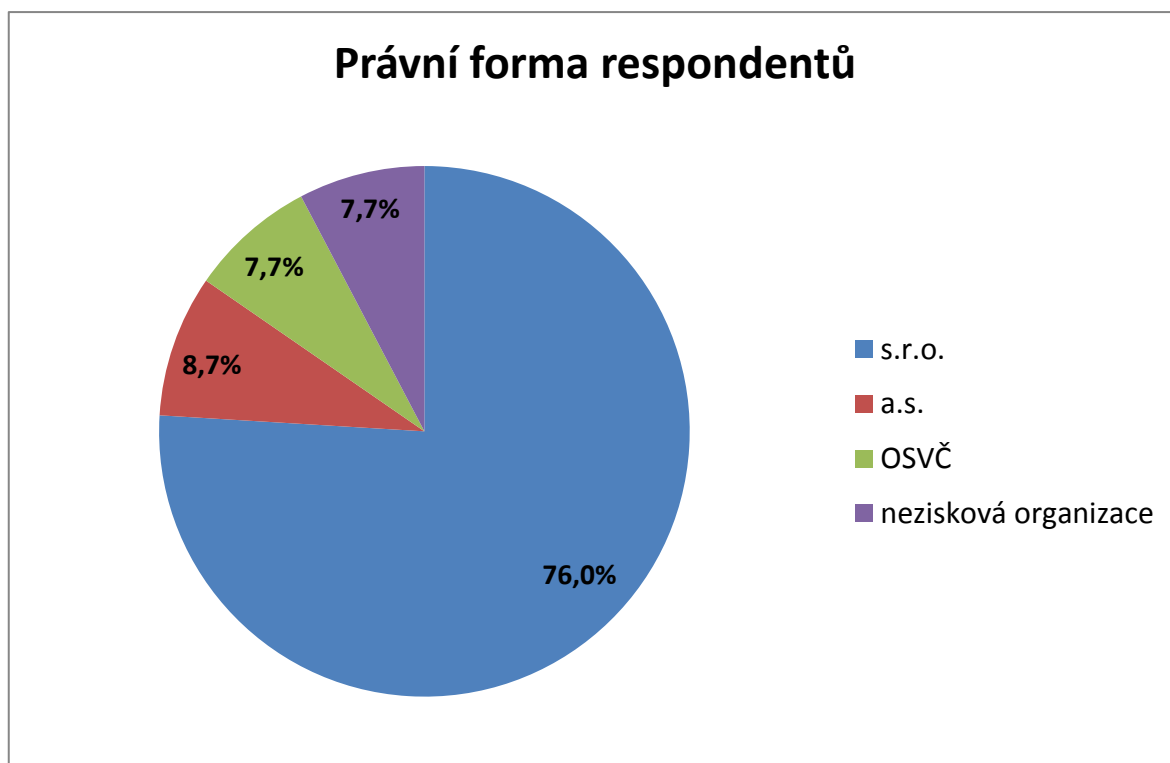
5.2 Analýza respondentů

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 104 respondentů zastupujících účetní jednotky různých právních forem i velikostí z celé České republiky. Otázky číslo 1 a 2 z dotazníku byly zaměřeny na právní formu a velikost respondentů.

Po stránce právní formy jsou nejvíce zastoupeny společnosti s ručením omezeným, které počtem 79 respondentů představují tři čtvrtiny všech odpovídajících. Jako druhé nejčastěji odpovídaly akciové společnosti s 9 respondenty. Dále se šetření zúčastnilo 8 osob samostatně výdělečně činných a 8 neziskových organizací, kde 2 zastupují spolky, 1 organizační složku státu, 1 příspěvkovou organizaci a 4 blíže nespecifikované neziskové organizace.

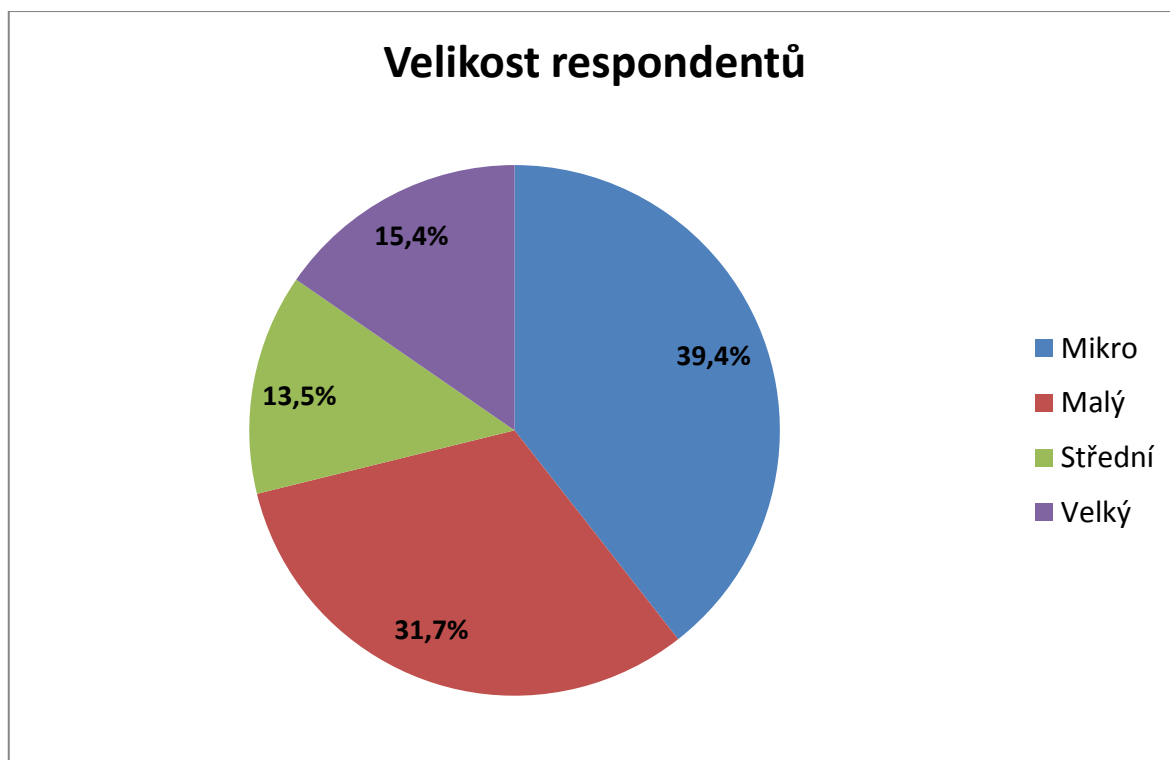
Nejčastěji odpovídaly mikro účetní jednotky, které představují 41 respondentů. Druhou nejčastější velikost zastupují malé účetní jednotky s 33 odpověďmi. 16 odpovědí poskytly velké účetní jednotky a o dvě méně, tedy 14, střední účetní jednotky.

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 2 – Složení respondentů podle právní formy

Zdroj: vlastní zpracování

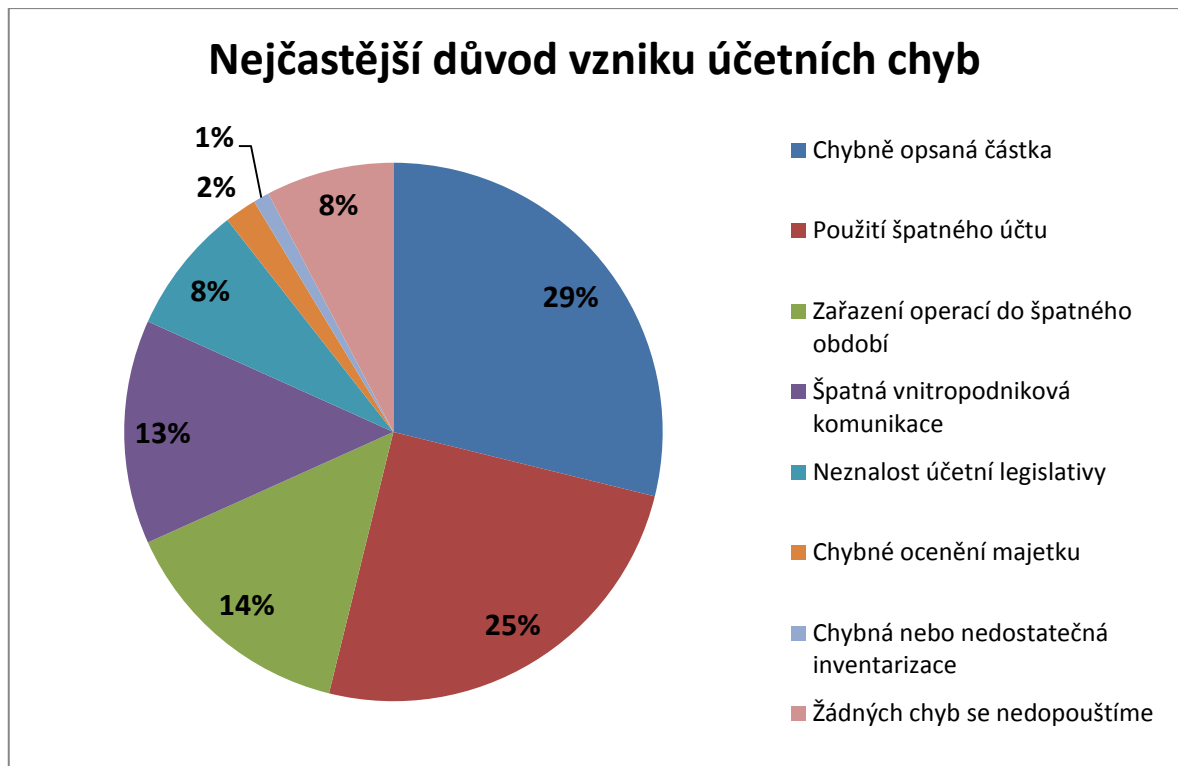

Obrázek 3 – Složení respondentů podle velikosti účetních jednotek

5.3 Nejčastější příčina vzniku účetních chyb

K prokázání hypotézy H1 byla vyhodnocena otázka č. 3 z dotazníku. Výsledky byly zpracovány do grafu, ze kterého vyplývá, že chyby vznikají nejčastěji z důvodu chybně opsané částky. Z tohoto důvodu lze přijmout hypotézu H1.

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 4 – Procentuální četnost odpovědí na otázku č. 3 z dotazníku

Z odpovědí vyplývá, že na vině jsou nejčastěji chyby z nepozornosti, zaviněné prostým lidským selháním. Po chybně opsané částce, kterou zvolilo 30 respondentů, bylo jako druhá nejčastější chyba jen o 4 hlasy méně zvoleno použití špatného účtu. Obě tyto příčiny dohromady tvoří více než polovinu odpovědí. Na třetím a čtvrtém místě dosáhly podobný počet odpovědí, tedy 15 a 14, chyby zaviněné zařazením operací do špatného období a špatná vnitropodniková komunikace. 8 respondentů označilo za nejčastější příčinu chyb neznalost účetní legislativy, 2 respondenti chybné ocenění majetku a 1 chybnou nebo nedostatečnou inventarizaci. Pouze 8 dotazovaných odpovědělo, že se žádných chyb nedopouští. Odpověď selhání účetního softwaru nebyla vybrána nikým.

Když se podrobněji zaměříme na jednotlivé odpovědi rozdělené podle velikostí dotazovaných účetních jednotek, dostaneme čtyři odlišné výsledky. U mikro účetních jednotek sku-

tečně převažují chyby z důvodu chybně opsané částky. Naproti tomu u malých účetních jednotek vznikají chyby nejčastěji z důvodu použití špatného účtu, u středních účetních jednotek se chybuje nejčastěji ze dvou důvodů zároveň, a to použitím špatného účtu a zařazením operací do špatného období, a u velkých účetních jednotek je tomu z důvodu špatné vnitropodnikové komunikace.

Tabulka 3 – Procentuální četnost odpovědí na otázku č. 3 z dotazníku dle velikosti respondentů

Nejčastější důvod vzniku účetních chyb	Mikro		Malé		Střední		Velké	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Chybně opsaná částka	18	43,9%	8	24,2%	2	14,3%	2	12,5%
Použití špatného účtu	10	24,4%	11	33,3%	3	21,4%	2	12,5%
Zařazení operací do špatného období	6	14,6%	4	12,1%	3	21,4%	2	12,5%
Špatná vnitropodniková komunikace	1	2,4%	4	12,1%	2	14,3%	7	43,8%
Neznalost účetní legislativy	4	9,8%	1	3,0%	2	14,3%	1	6,3%
Chybné ocenění majetku	0	0,0%	0	0,0%	1	7,1%	1	6,3%
Chybná nebo nedostatečná inventarizace	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	6,3%
Žádných chyb se nedopouštíme	2	4,9%	5	15,2%	1	7,1%	0	0,0%
Celkem	41	100%	33	100%	14	100%	16	100%

Zdroj: vlastní zpracování

Při zkoumání rozložení jednotlivých odpovědí můžeme zpozorovat, že u mikro účetních jednotek se na výběru nejčastější příčiny vzniku účetních chyb, chybně opsané částce, shodla téměř polovina dotazovaných. Jako druhou nejčastější příčinu vzniku chyb skupina zvolila použití špatného účtu, ale rozdíl mezi počtem odpovědí představuje necelých 20%. Dalších 10% dělí třetí nejčastější odpověď – zařazení operací do špatného období.

U malých účetních jednotek byly rozdíly mezi jednotlivými odpověďmi útlejší. Nejčastější odpověď – použití špatného účtu – zvolila jen třetina dotazovaných a rozdíl mezi druhou nejčastější odpovědí – chybně opsanou částkou – představuje pouhých 9%. Třetí nejčastější odpověď malých účetních jednotek byla, že se účetních chyb vůbec nedopouští. Tuto odpověď zvolilo více malých účetních jednotek než mikro, středních a velkých účetních jednotek dohromady.

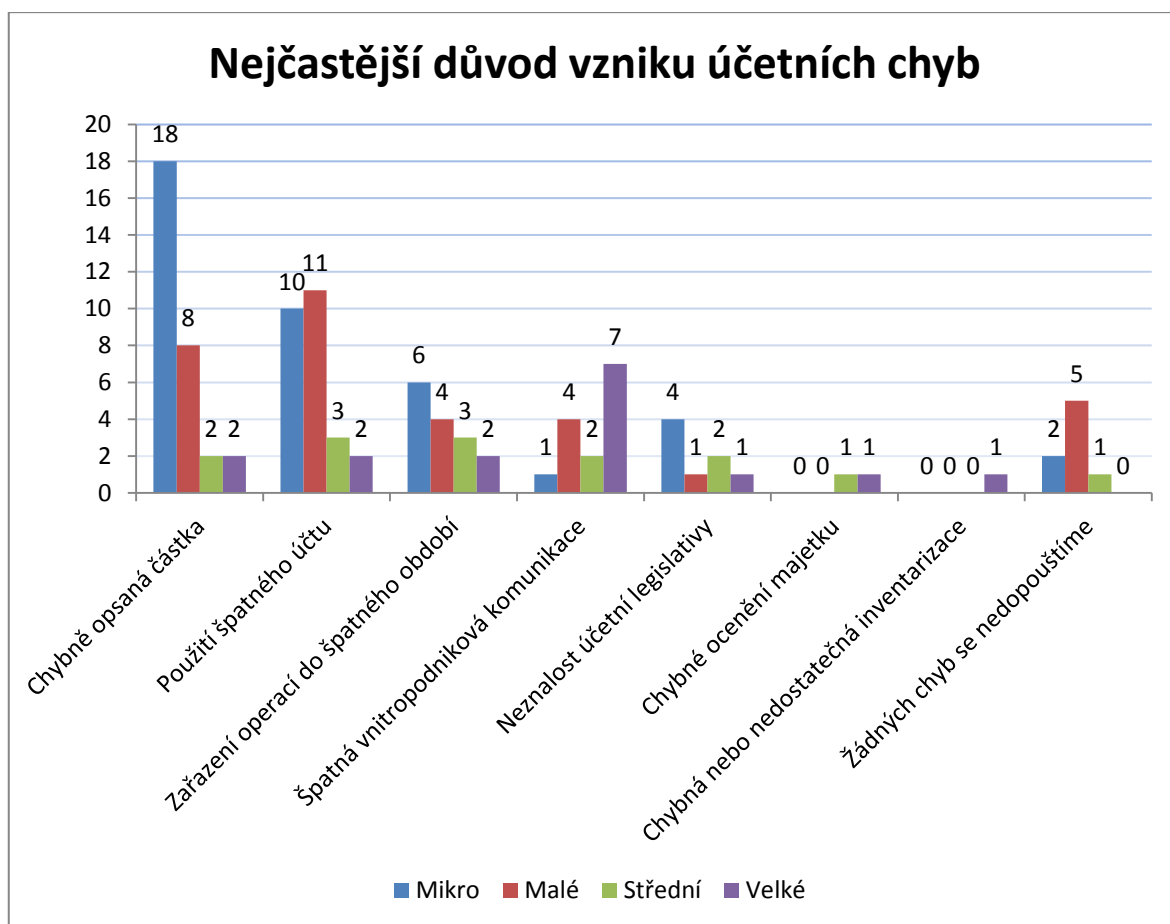
U středních účetních jednotek byly odpovědi nejrozprostřenější. Jako nejčastější důvod vzniku chyb byly vybrány dvě odpovědi: použití špatného účtu a zařazení operací do špat-

ného období. Také pro druhou nejčastější příčinu vzniku chyb byly vybrány tři odpovědi: chybně opsaná částka, špatná vnitropodniková komunikace a neznalost účetní legislativy.

Velké účetní jednotky se podobně jako mikro účetní jednotky shodly při výběru nejčastější příčiny vzniku chyb na špatné vnitropodnikové komunikaci téměř polovinou všech hlasů. Druhá nejčastější příčina je podobně jako u středních účetních jednotek souhrn tří odpovědí: chybně opsaná částka, použití špatného účtu a zařazení operací do špatného období.

Ve výsledku můžeme zhodnotit, že významnou příčinou vzniku účetních chyb pro všechny skupiny dotazovaných je použití špatného účtu, ale vlivem vyššího zastoupení mikro účetních jednotek se jako první umístila chybně opsaná částka. Nejrovnoměrnější odpověď podle počtu hlasů všech skupin je zařazení operací do špatného období.

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 5 – Procentuální četnost odpovědi na otázku č. 3 z dotazníku dle velikosti respondentů

5.4 Nejrizikovější oblasti vzniku účetních chyb

K prokázání hypotézy H2 bylo použito statistické zpracování otázky č. 4 z dotazníku. Respondenti byli požádáni, aby ohodnotili jednotlivé oblasti účetnictví podle rizikovosti vzniku chyb na škále od 1 do 5. Škála 1 nebyla považována za kritickou, škála 2 byla nejméně kritická, škála 3 byla mírně kritická, škála 4 byla poněkud kritická a škála 5 byla nejvíce kritická.

Tabulka 4 – Statistické zpracování otázky č. 4 z dotazníku

Položka	Aritmetický průměr	Rozptyl	Směrodatná odchylka	Modus
Oceňování	1,702	0,728	0,853	1
Odpisy	1,904	0,779	0,883	1
Opravné položky	2,096	0,875	0,935	2
Zásoby	2,721	1,374	1,172	3
Operace ve vlastním kapitálu	1,587	0,704	0,839	1
Rezervy	2,192	0,944	0,972	2
Časové rozlišení a dohadné položky	2,365	1,290	1,136	1

Zdroj: vlastní zpracování

Pomocí výpočtu váženého aritmetického průměru můžeme konstatovat, že jako nejrizikovější je ve vybraném vzorku vnímána oblast zásob s průměrem 2,721. Z tohoto důvodu lze přijmout hypotézu H2.

Nejméně je riziko vzniku účetních chyb naopak vnímáno u operací ve vlastním kapitálu s průměrem 1,587. Všechny položky lze seřadit od té nejrizikovější následovně:

- zásoby,
- časové rozlišení a dohadné položky,
- rezervy,
- opravné položky,
- odpisy,
- oceňování,
- operace ve vlastním kapitálu.

Rozptyl udává, jak moc jsou jednotlivé hodnoty v souboru rozptýleny. Nejvyšší hodnota 1,374 se vyskytuje u zásob, nejnižší hodnota 0,704 naopak u operací ve vlastním kapitálu. Směrodatná odchylka představuje druhou odmocninu hodnoty rozptylu a nelze ji interpre-

tovat. Modus představuje nejčetnější obměnu znaku v souboru. I zde byla nejvyšší hodnota 3 dosažena u zásob. Nejnižší hodnotu 1 naopak dosáhly oblasti oceňování, odpisů, operací ve vlastním kapitálu a časové rozlišení s dohadnými položkami.

Tabulka 5 – Statistické zpracování otázky č. 4 z dotazníku dle velikosti respondentů

Č.	Položka	Aritmetický průměr	Rozptyl	Směrodatná odchylka	Modus
1.	Oceňování	1,702			
	Mikro	1,610	0,755	0,869	1
	Malé	1,636	0,656	0,810	1
	Střední	1,857	0,694	0,833	1
	Velké	1,938	0,684	0,827	1
2.	Odpisy	1,904			
	Mikro	1,805	0,791	0,889	1
	Malé	1,879	0,834	0,913	2
	Střední	1,643	0,515	0,718	1
	Velké	2,375	0,484	0,696	3
3.	Opravné položky	2,096			
	Mikro	2,024	0,804	0,897	2
	Malé	2,121	0,773	0,879	2
	Střední	2,143	0,837	0,915	2
	Velké	2,188	1,277	1,130	2
4.	Zásoby	2,721			
	Mikro	2,512	1,469	1,212	3
	Malé	2,818	1,361	1,167	3
	Střední	2,929	1,209	1,100	4
	Velké	2,813	1,027	1,013	3
5.	Operace ve vlastním kapitálu	1,587			
	Mikro	1,415	0,535	0,731	1
	Malé	1,697	0,817	0,904	1
	Střední	1,571	0,673	0,820	1
	Velké	1,813	0,777	0,881	1
6.	Rezervy	2,192			
	Mikro	2,098	0,917	0,958	2
	Malé	2,273	0,926	0,962	3
	Střední	2,071	1,066	1,032	1
	Velké	2,375	0,859	0,927	2

7.	Časové rozlišení a dohadné položky	2,365			
	Mikro	2,268	1,221	1,105	2
	Malé	2,303	1,242	1,114	2
	Střední	2,000	1,143	1,069	1
	Velké	2,975	1,359	1,166	4

Zdroj: vlastní zpracování

Při podrobnějším zkoumání jednotlivých odpovědí za pomoci váženého aritmetického průměru zjistíme, že u mikro, malých i středních účetních jednotek jsou skutečně za nejrizikovější oblast vzniku účetních chyb považovány zásoby, kde průměr odpovědí vždy přesahuje hodnotu 2,5. U velkých účetních jednotek je nejvyšší hodnoty dosaženo v oblasti časového rozlišení a dohadných položek s průměrem 2,975. Zároveň se jedná se o nejvyšší dosaženou hodnotu váženého aritmetického průměru ze všech položek.

U výběru nejméně rizikové položky se mikro, střední a velké účetní jednotky shodly na operacích ve vlastním kapitálu, kde je hodnota průměru vždy menší než 1,9, zatímco u malých účetních jednotek je za nejméně rizikovou položku považováno oceňování s průměrem 1,636. Nejnižší dosažená hodnota váženého aritmetického průměru byla 1,415 u operací ve vlastním kapitálu u mikro účetních jednotek.

Nejvyšší rozptyl dat je dosažen u mikro, malých a středních účetních jednotek v oblasti zásob. U velkých účetních jednotek je tomu u časového rozlišení a dohadných položek. Nejvyšší rozptyl odpovědí v hodnotě 1,469 se objevuje u zásob u mikro účetních jednotek.

Nejnižších rozptylů odpovědí bylo naproti tomu dosaženo u mikro účetních jednotek u operací ve vlastním kapitálu, u malých účetních jednotek v oblasti oceňování a u středních a velkých účetních jednotek v oblasti odpisů. Nejnižší rozptyl v hodnotě 0,484 představují odpisy u velkých účetních jednotek.

Nejvyšší hodnota modus byla ve výši 4, a to u zásob u středních účetních jednotek a u časového rozlišení s dohadnými položkami u velkých účetních jednotek. Naproti tomu nejnižší hodnota 1 se objevovala výrazně častěji.

U mikro účetních jednotek modus v průměru dosahuje hodnoty 1,714, u malých účetních jednotek 2,000, u středních účetních jednotek 1,571 a u velkých účetních jednotek 2,286. Míra vnímání rizika je tedy nejvyšší u velkých účetních jednotek, zatímco nižší stupnice hodnocení v průměru nejčastěji volily střední účetní jednotky.

6 NÁVRH OPATŘENÍ K ZAMEZENÍ VZNIKU ÚČETNÍCH CHYB

V následující části navrhnu doporučení, která by měla vést k eliminaci nebo alespoň minimalizaci výskytu účetních chyb. Návrhy provedu na základě výsledků dotazníkového šetření, ve kterém byly zjištěny nejčastější příčiny vzniku účetních chyb a nejrizikovější oblasti účetnictví dle odpovědí respondentů. Návrhy budou mít obecný charakter, protože při využití dotazníkového šetření se nelze zaměřit na individuální klima jednotlivých společností.

Při pohledu na výsledky výzkumu můžeme konstatovat, že účetní chyby vznikají nejčastěji z nepozornosti. V rámci trvání účetní jednotky napříč roky se s těmito chybami v menší nebo větší míře setkají všichni a i když tyto omyly lze minimalizovat jen obtížně, není to nemožné. Pro zamezení vzniku chyb z tohoto důvodu bych účetním jednotkám doporučila zkvalitnění nebo znásobení kontrol, které by nedostatky mohly včas odhalit. Kontroly může provádět sám subjekt, jenž dané dokumenty zpracovával nebo osoba jiná, která by přinesla na celou věc nový pohled.

V případě chyb vznikajících z důvodu použití špatného účtu nebo neznalosti účetní legislativy by mohla pomoci pravidelná účast účetních na školeních a neustálé samostudium. Zvyšování kvalifikace by mohlo pomoci odstranit i chyby z důvodu zařazování operací do špatného období a chybného ocenění majetku.

Chybám z důvodu špatné vnitropodnikové komunikace by mohlo předcházet zkvalitnění interních směrnic, které by mimo jiné upravovaly i přenos informací mezi jednotlivými středisky a určovaly osoby pověřené předáváním potřebných informací. Nedostatky pramenící při inventarizaci by zmenšilo provádění častějších inventarizací.

Když se zaměříme na výsledky nejrizikovějších oblastí vzniku účetních chyb, prakticky všechny oblasti lze upravit ve vnitropodnikových účetních směrnicích. Dá se předpokládat, že většina účetních jednotek, které se podílely na výzkumu, účetní směrnice využívá, ale mohou se v nich objevovat nedostatky. Extrémním případem jsou účetní jednotky, které vnitřní směrnice vůbec nemají a účetní chyby u nich vznikají především z tohoto důvodu. Zde lze jednoznačně doporučit jejich vytvoření. Zároveň je potřeba zajistit, aby se směrnice využívaly při každodenním chodu společnosti a pro účetní byly nedílnou součástí při výkonu práce. Vhodné je i zapojení pracovníků při úpravách a aktualizacích, neboť zpětnou vazbou mohou přijít s vlastními návrhy zlepšení a zároveň jsou při aktivním zapojení motivováni.

Aby došlo k eliminaci účetních chyb, všechny problematické oblasti účetnictví musí být ve směrnici upraveny. V případě zásob, tedy respondenty považované nejrizikovější oblasti účtování, je potřeba vymezit způsob účtování A nebo B, možnosti a způsob oceňování, postupy reklamace, způsob skladování, vyrovnání inventarizačních rozdílů a případně i kurzových rozdílů. U časového rozlišení a dohadných položek by pomohlo vymezení jednotlivých pojmů a jejich rozdílů, kde mohou být začleněny i nejčastěji účtované položky. Zároveň je vhodné definovat nevýznamné a opakující se položky jako výjimky z účtování. Vznik chyb u rezerv minimalizuje vymezení pravidel a postupu jejich tvorby a čerpání. Při tvorbě a sledování opravných položek je především důležité rozlišení zákonných a účetních opravných položek. U opravných položek tvořených k pohledávkám je třeba pečlivě sledovat promlčitelnost. Zároveň je třeba specifikovat, zda se jedná o daňově uznatelné či neuznatelné náklady, aby nedocházelo k chybám ve stanovení základu daně. U odpisů hraje velkou roli zařazení majetku do správné odpisové skupiny, aby se správně určila výše jednotlivých odpisů. Ve vnitřních směrnících by také mělo být určeno, který majetek a při jakých podmínkách se bude odpisovat rovnoměrně a který majetek a kdy se bude odepisovat zrychleně. V případě oceňování je důležité správně určit okamžik oceňování a cenu. Účetní směrnice by měly obsahovat rozlišení a použití jednotlivých cen a kursů. U operací ve vlastním kapitálu by mělo být minimálně upraveno vypořádání nerozděleného zisku či ztráty, výplaty podílů a dividend a tvorba ážia.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo na základě dotazníkového šetření odhalit nejčastějších příčiny a oblasti vzniku účetních chyb českých společností a navrhnout opatření k zamezení jejich vzniku. Výsledky výzkumu poskytly odpovědi na příčiny i oblasti účetnictví, které respondenti považují za nejrizikovější, ovšem musí se vzít v potaz jejich subjektivní charakter, neboť každý subjekt má s problematikou v praxi své individuální zkušenosti, které ovlivňují jeho názory a hodnocení.

Všechny účetní jednotky musí vést účetnictví v souladu s platnými zákonnými předpisy, ale účetním chybám se vyhne jen málokdo, jak vyplývá z výsledků dotazníkového šetření. Přitom nedostatky v účetnictví zásadně ovlivňují jak obraz finanční situace podniku, tak správný výpočet základu daně z příjmu.

Nejprve byla provedena analýza nejčastějších příčin a oblastí vzniku účetních chyb, kde byly identifikovány a popsány rizikové faktory ovlivňující kvalitu účetních informací. Zjištěné poznatky byly následně shrnuty a zpracovány do dotazníku.

Výzkum na základě dotazníkového šetření prokázal, že největší podíl na vzniku účetních chyb má prostý lidský faktor, tedy chybování z nepozornosti. Protože chyby z nepozornosti se v účetnictví ve větší nebo menší míře objevují vždy a jejich minimalizace je obtížná, lze předpokládat, že by tato odpověď při pravidelném průzkumu vždy převažovala.

Z vybraných oblastí účetnictví byla za nejrizikovější zvolena oblast zásob. Zatímco při zkoumání nejčastější příčiny vzniku chyb se odpovědi lišily v závislosti na velikosti účetních jednotek, zde se většina respondentů shodla a pouze velké účetní jednotky za nejrizikovější zvolily oblast časového rozlišení a dohadných položek. Obdobně se většina respondentů shodla na operacích ve vlastním kapitálu jako na nejméně rizikové oblasti účetnictví a pouze u malých účetních jednotek bylo zvoleno oceňování.

Na základě analyzovaných výsledků dotazníkového šetření byly navrženy možnosti zamezení vzniku účetních chyb. Protože výzkum byl zaměřen na více firem, nelze poskytnout návrhy řešení pro konkrétní podmínky daných společností. Prezentované návrhy proto mají pouze obecný charakter. Nicméně pokud budou účetní jednotky podle nich postupovat, měla by se kvalita jejich účetních informací zlepšit. Zároveň účast firem na výzkumu otevírá diskusi pro toto závažné, aktuální téma a dává prostor k zamyšlení nad touto problematikou.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie:

- [1] DUŠEK, Jiří, 2014. *Vyhnete se chybám v účetnictví: rady, řešení, praktické příklady*. 1. vyd. Praha: Grada, 124 s. ISBN 978-80-247-5433-8.
- [2] DRÁBKOVÁ, Zita, 2017. *Kreativní účetnictví a účetní podvody: řízení rizika účetních chyb a podvodů*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 152 s. ISBN 978-80-7552-791-2.
- [3] DVOŘÁKOVÁ, Lenka, 2017. *Nejčastější chyby a omyly účetních*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 196. s. ISBN 978-80-7552-691-5.
- [4] PILAŘOVÁ, Ivana, 2012. *Účetní a daňové případy řešené v s.r.o.* 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 163 s. ISBN 978-80-7357-946-3.
- [5] PILAŘOVÁ, Ivana, 2016. *Účetní a daňové případy řešené v s.r.o.* 5., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 183 s. ISBN 978-80-7552-153-8.
- [6] SCHAEFFER, Mary S. *Essentials of Accounts Payable*. 1. vyd. New York: John Wiley, 2002, 288 s. ISBN 978-047-1272-809.
- [7] SCHIFFER, Vladimír, 2008. *Aktuality z vedení a kontroly účetnictví*. Praha: Linde, 271 s. ISBN 978-80-7201-721-8.
- [8] SCHIFFER, Vladimír, 2010. *Správně vedené účetnictví*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 280 s. ISBN 978-80-7357-575-5.
- [9] ŠTEKER, Karel a Milana OTRUSINOVÁ, 2013. *Jak číst účetní výkazy: základy českého účetnictví a výkaznictví*. 1. vyd. Praha: Grada, 264 s. ISBN 978-80-247-4702-6.

Internetové zdroje:

- [1] AMAT, Oriol a Catherine GOWTHORPE, 2004. Creative Accounting: Nature, Incidence and Ethical Issues. *UPF Working Paper No. 749* [online]. SSRN, April 2004, No. 749, 19 s. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=563364
- [2] BOHDALOVÁ, Marie, 2013. Opravy účetních chyb. In: *Účtování.net – účetnictví jasně a srozumitelně* [online]. 2013-08-18 [cit. 2018-01-22]. Dostupné z: <https://www.uctovani.net/clanek.php?t=Opravy-ucetnich-chyb&idc=113>

- [3] BULLA, Miroslav, 2012a. Seriál pro začínající účetní. In: *DAUC.CZ: Portál daňových poradců a účetních profesionálů* [online]. 2012-02-22 [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <https://www.dauc.cz/dokument/?modul=li&cislo=40104&rez=0&q=bulla>
- [4] BULLA, Miroslav, 2012b. Problémy v oblasti pohledávek a závazků. In: *DAUC.CZ: Portál daňových poradců a účetních profesionálů* [online]. 2012-04-24 [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <https://www.dauc.cz/dokument/?modul=li&cislo=40791&rez=0&q=bulla>
- [5] BULLA, Miroslav, 2012c. Problémy v oblasti dlouhodobého majetku. In: *Mzdová praxe – odborné články, diskuse, informace, kalkulačky* [online]. 2012-06-27 [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <http://www.mzdovapraxe.cz/archiv/dokument/doc-d39018v49003-problemy-v-oblasti-dlouhodobeho-majetku/>
- [6] BULLA, Miroslav, 2012d. Problémy v oblasti zásob a finančního majetku. In: *DAUC.CZ: Portál daňových poradců a účetních profesionálů* [online]. 2012-08-22 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://www.dauc.cz/dokument/?modul=li&cislo=42246&rez=0&q=bulla>
- [7] BULLA, Miroslav, 2012e. Problémy v oblasti nákladů a výnosů. In: *Mzdová praxe – odborné články, diskuse, informace, kalkulačky* [online]. 2012-11-01 [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://www.mzdovapraxe.cz/archiv/dokument/doc-d40064v50148-problemy-v-oblasti-nakladu-a-vynosu/>
- [8] CHLADA, Jaromír, 2014. Kontrola účetnictví před účetními závěrkami. In: *Portál Pohoda: Informace pro účetní a podnikatele* [online]. 2014-10-13 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <http://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ucetnictvi/kontrola-ucetnictvi-pred-ucetnimi-zaverkami-%E2%80%93-1-ca/>
- [9] Jak si poradit s chybami v účetnictví, 2009. *Apogeo: Auditorské, účetní a mzdové služby, daňové poradenství, znalecký ústav* [online]. 2009-10-23 [cit. 2018-01-14]. Dostupné z: <http://www.apogeo.cz/tiskove-centrum/jak-si-poradit-s-chybami-v-ucetnictvi-723/>
- [10] KOUDELKA, Michal, 2016. Sankce (nejen) za nesprávné vedení účetnictví. In: *Portál Pohoda: Informace pro účetní a podnikatele* [online]. 2016-12-21 [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ucetnictvi/sankce-nejen-za-nespravne-vedeni-ucetnictvi/>

- [11] Slovníček účetních pojmů, 2013. *Testy z účetnictví* [online]. 2013-11-13 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: <http://www.testyzucetnictvi.cz/slovnicek-ucetnich-pojmu.php?pojem=inventura>
- [12] Survio, ©2012 – 2018. *Survio.com: Dotazník zdarma* [online]. ©2012 – 2018 [cit. 2018-05-07]. Dostupné z: <https://www.survio.com/cs/>
- [13] Techniky a praktiky kreativního účetnictví, 2017. *TAXART CZ s.r.o.* [online]. ©2017 [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: https://www.taxart.cz/katalog.php?kategorie_id=6
- [14] TRUHLÁŘOVÁ, Martina, 2013. Vnitropodnikové směrnice. In: *Portál Pohoda: Informace pro účetní a podnikatele* [online]. 2013-09-27 [cit. 2018-04-28]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/pro-podnikatele/uz-podnikam/vnitropodnikove-smernice/>
- [15] Účetní zásady, 2017. *Profispolecnosti.cz: Profesionální založení a prodej ready made společností s.r.o. a a.s. včetně možného poskytnutí sídla firmy* [online]. ©2017 [cit. 2018-03-12]. Dostupné z: <http://www.profispolecnosti.cz/cs/vedeni-ucetnictvi/ucetni-zasady/a-1448/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

a.s.	Akciová společnost
Č.	Číslo
D	Dal
DPH	Daň z přidané hodnoty
MD	Má dáti
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
Sb.	Sbírky
s.r.o.	Společnost s ručením omezeným
Tzn.	To znamená
Tzv.	Takzvaně

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1 – Trojúhelník podvodu</i>	<i>32</i>
<i>Obrázek 2 – Složení respondentů podle právní formy</i>	<i>44</i>
<i>Obrázek 3 – Složení respondentů podle velikosti účetních jednotek</i>	<i>44</i>
<i>Obrázek 4 – Procentuální četnost odpovědí na otázku č. 3 z dotazníku</i>	<i>45</i>
<i>Obrázek 5 – Procentuální četnost odpovědí na otázku č. 3 z dotazníku dle velikostí respondentů</i>	<i>47</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 – Varianty správnosti účetnictví</i>	15
<i>Tabulka 2 – Podklad pro analýzu nejčastějších oblastí vzniku účetních chyb</i>	34
<i>Tabulka 3 – Procentuální četnost odpovědí na otázku č. 3 z dotazníku dle velikostí respondentů</i>	46
<i>Tabulka 4 – Statistické zpracování otázky č. 4 z dotazníku</i>	48
<i>Tabulka 5 – Statistické zpracování otázky č. 4 z dotazníku dle velikosti respondentů</i>	49

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

1) Jaká je Vaše právní forma?

- a) s.r.o.
- b) a.s.
- c) Nezisková organizace
- d) Jiné (prosím uveďte):

2) Jak velký je Váš podnik?

hraniční hodnoty (překročení dvou kritérií): Mikro - aktiva 9 mil. Kč, obrat 18 mil. Kč, počet zaměstnanců 10, Malá - aktiva 100 mil. Kč, obrat 200 mil. Kč, počet zaměstnanců 50, Střední - aktiva 500 mil. Kč, obrat 1 000 mil. Kč, počet zaměstnanců 250, Velká - překračuje dvě hraniční hodnoty pro střední ÚJ

- a) Mikro
- b) Malý
- c) Střední
- d) Velký

3) Z jakého hlavního důvodu u Vás nejčastěji vznikají chyby v účetnictví? Vyberte prosím jen jednu odpověď.

- a) Chybně opsaná částka
- b) Použití špatného účtu
- c) Chybné ocenění majetku
- d) Neznalost účetní legislativy
- e) Špatná vnitropodniková komunikace
- f) Chybná nebo nedostatečná inventarizace
- g) Žádných chyb se nedopouštíme
- h) Selhání účetního softwaru
- i) Jiné (prosím uveďte):

4) Na stupnici 1-5 ohodnoťte oblasti účetnictví podle toho, jak často podle Vás v dané oblasti vznikají chyby (1 = ojediněle, 5 = pravidelně)

- a) Oceňování: 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- b) Odpisy: 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- c) Opravné položky: 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- d) Zásoby: 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- e) Operace ve vlastním kapitálu: 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- f) Rezervy: 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- g) Časové rozlišení a dohadné položky: 1 – 2 – 3 – 4 – 5